

Dewlet dev ji dijîminatiyê, kurd jî dev ji doza xwe bernadin

Hevpeyvîn bi humermend Ehmed Qilêç re
Huner bi xwe pirsek e
divê humermend jê re
bibe bersiv

Rûpel 8 - 9

Nûçeya S. TAN
Êdî kurd ji dibin
xwedan
ansîklopedî

Rûpel 11

Kezebşewitiyekî
welat:
Vedat Aydın
Gotara S. TAŞKESEN

Rûpel 4

NAVEROK

4

S. Taşkesen: Kezebşewiti-yekî welat Vedat Aydın

7

M. Darebî: Şehid nemir in

10

Ahmet Önerge: Bila kurdî bi alfabeya Brailê jî bê nivîsandin

Ji Xwendevanan

EM girtiyên Girtîgeha Bartînê vê rojnameya me ya birûmet û dengê gelê xwe, bi kefxweşî û dilşahi dixwinin. Bi rastî roj bi roj nivîsê birûmet tenê weşandin. Xwestek û daxwazên me, ev e ku ji bo zimaneke neteweyî gelê me hemû vê rojnameyê bixwîne û bide xwendin.

Em silavên xwe yê şoreşgerî ji we re dişînin. Bimînin di xweşiyê de.

ŞEVKET KAHRAMAN

EZ pêşî silavên xwe yê dilgermî pêşkêşî we dikim û di karê we yê pir birûmet û pîroz de serkeftinê dixwazim. Ez ji despêka derketina rojnameya Welat û vir de xwendevanekî Rojnameya Welat, Welatê Me û Azadiya Welat im. Lê mixabin li gorî mercên ku ez tê de dijim pir caran rojnameya min negihîştîye destê min û ez ji xwendina wê bê-par mame.

Ez vêga di zindanê de me û ev bê îmkani hêj zêde bûne. Lê li gorî îmkani xwe min rojnameya xwe ya hejmarê 21'an gihande destê xwe û min xwest bi vê îmkani jî tîkiliyan bi we re çêkim.

Ez dîsa ji we hemûyan re silav û hurmetên xwe pêşkêşî dikim û bi hêviya rojên azad serkeftina we dixwazim.

FEHMI SÜSLÜ/WAN

Li ser derneketina me çend gotin

MEHMET GEMSİZ

Jiyan têkoşîn bi xwe ye. Di vê têkoşînê de tiştên ku ji nişka ve diqewimin hene. Mirov bêamadehî tê qefaltin. Ev rewşeke siruştî (tibîî) ye. Her wiha di qonaxa vê têkoşînê de jî, grafik geh bilind dibe û geh jî dadikeve. Li vir tiştê herî girîng ew e ku, têkoşîn û tevî wê têkoşer ji riya xwe averê nebe.

Îcar em wekî rojname, ji rewşa gelê xwe ne cihê ne. Tiştên ku di vê têkoşînê de tene serê gelê me, tenê serê me jî. Astengên ku derdikevin pêşiya wî, derdikevin ber me jî.

Di nav me kurdan de gotineke wiha heye: Qezayê da ser belayê!

Ji we xwendevanan re jî diyar e ku, di vê mehê de çî tiştan rûdan. Bûyerên di kongreya HADEP'ê de û kuştin û girtina rêveber û endamên wê, pişt re rawestandina weşana MED-TV'ê û li dû wan jî du hefte li ser hev derneketina rojname-

ya me. Van her sê bûyerên girîng da dû hev.

Sedemên bûyerên di kongreya HADEP'ê de û rawestandina weşana MED'ê tîz zanîn. Em hewce pê nabînin ku di vî quncikî de careke din li ser wan rawestin.

Bêyî vîn (îrade) û hemdê me, em du hefte li ser hev nikaribûn derkevin. Gelşa me ya ku bû sedemê derneketinê jî, bêderfeti bû. Li gorî peryoda ku em derdikevin diviya ev hejmarê me ya 27'an bûya. Lê em hejmarê xwe ya 25'an ancax di navbera mîjûya 7 û 27ê firmehê de derdixin.

Em tekane rojname ne ku xwerû bi kurdî û heftiyê carekê derdikevin. Li bakûrê welêt rastiya me ev e. Ji hêla din ve, em ne di merc û hoyên asayî (normal) de weşana xwe didomînin. Me di despêka nivîsê de jî got ku, jîyan têkoşîn e.

Di vê têkoşînê de gemaro û çeper li ser û dora gelê me hene. Em jî di vê rewşê de li ber xwe didin. Ev çeper û gemaro piralî ne. Hem aliyên wan ên siyasî û hem jî yê aborî hene.

Li vir, em dixwazin der barê firotina rojnameya xwe de jî tiştinan bibêjin. Çendî ku cografyaya ku Azadiya Welat lê belav dibe mezin û fireh be jî, em %50 li Stenbolê û %25 jî li bajarên wekî Edene, Îzmir, Mersin, Enqere û hwd. tene firotin. Hejmara mayî jî li deverên din.

Hejmarên li jorê, der barê van gemaro û çeperan de, agahiyeke zelal didine me.

Digel van yekan, divê ku em hinek be jî, li xwe binêrin. Bi taybetî cemawer û girseya ku me ew ji xwe re amanc (hedef) hilbijartîye. Bi qasî ku di gotinê de em li hêjahî, sazî û têkoşina xwe xwedî derdikevin, di pratîkê de ev yek nîn e. Pîrêze li ber çavan e. Şîrove jê re ne pêwîst e.

Ji bira me neçe, bi qasî ku em li ber xwe bidin, em dê ew çend li piyan bimînin

Heta hejmareke din bimînin di xweşiyê de.

Kongreya HADEP'ê û pêla şovenîzmê

Partiya Demakrosiyê (DEP) di 16'ê pûşpera 1994'an de hat girtin û parlamenterên DEP'ê cezayên giran ên nemeşrû xwarin, di 11'ê gulana 1994'an de Partiya Demokrasiya Gel (HADEP) damezrand. HADEP'ê di 26'ê pûşpera 1994'an de, deh rojan piştî girtina DEP'ê, kongeraya xwe ya yekemîn li Enqereyê li dar xist. Di kongreyê de 15 hezar kurd beşdar bûn. Ev hejmar bersiva girtina DEP'ê bû. Kurdan bi cil u berg û rengên xwe yê neteweyî kongre bi serkeftin û çêşeke mezin kirin qada dîlan û serhildanê.

Piştî vê kongreyê rêveberiya şerê qirêjî HADEP'ê kirin. Rêveber endam û aligirên HADEP'ê hatin girtin, îşkence kirin, kuştin û windakirin. Bi van kirinan jî dewleta kontr-gerîla dixwest HADEP'ê bitirsîne, ji hêzê bixwe, bikişîne nav çarçove û tixûbên sistemê û teslîm bigire.

Li aliyekî şerê taybetî ev hesab dikirin, li rêxê din jî HADEP'ê bi kongreya xwe ya duyemîn bi beşdariya sih hezar kurdî ji berê hîn xurtir, bi hêztir, bi rêxistin û li ser xeta xwe bi îsrar derket pêşberî şerê taybetî. Harbûn û êrişkariya wan ji ber vê yekê ye.

Ji agirbesta PKK'ê ya yekalî ku di 15'ê berfanbara 1995'an de hatibû îlan kirin û vir ve operasyon û êrişên dewletê bêrawestan her berdewam bûne û di vê dema dawî de jî xwest bikeve başûrê Kurdistanê lê li hemberî berxwedana gerîla neçar ma ku bi paş ve bizivire. Ev hemû êriş operasyon û suikasta li dijî Serokê Giştî yê PKK'ê Abdullah Öcalan vala hatin derxistin û bêencam man.

Rejîma şerê taybetî edî baş tîgihîşt ku li pêşberî gerîla nikare gav biavêje,

Ew mantalîta ku ji alên gelên din re dibêje "perçeyek pot", dikare ji ala xwe hez bike? Heke ew ji ala xwe hez dikin, çima wekî hemû nixrên civakê, wê qirêjî dikin? Ger ev al ji bo kurdan tê wateya şewitandin û valakirina gundan, koçberî, kuştin û windakirinê berpîrsên vê kî ne?

ROBÎN REWŞEN

Ji ber vê yekê jî, berê xwe da HADEP'ê, dilên şer, malbatên girtî û windayîyan, rêxistinên gel ên sivil û demokratîk. Welê xuya dike ku dê di dema pêşiya me de dewlet van êrişên xwe gurtir û bêhtir bike. Gotineke me ya pêşiyar heye: "Nikare bi kerê dibeze kurtan." Rewşa dewletê ev e.

Provakasyona alê li dijî HADEP'ê ji mîj ve ye hatibû amadekirin. Heke al nebûya bêguman problemeke din peyda dikirin. Ez dixwazim çîroka gur û berxikê binim bira we. Rojekê gur rastî berxikê tê û dixwaze wê bixwe. Lê beriya ku bixwe, divê sedemê peyda bike. Gur dibêje berxikê: "Te par çêre min kiribû." Berxik bersiv dide û dibêje: Par ez hîn hatibûm ser rûyê dinyayê û di zikê diya xwe de bûm."

Piştî kongreyê sê delegeyên HADEP'ê ku li nêzikê Pinarbaşiyê kemûn li pêşiya wan hat danîn û hatin şehîdkirin, kanaleke televîzyonê ya şerê taybetî bi xwe got ku ji Enqere hatine taqîb kirin. Ev jî dide xuyakirin ku dewleta mafya ji bo kuştina HADEP'îyan tîmekî kontr-gerîlayî jî amade kiriye.

Heta em bibêjin xêşimekî, naşiyekî an yek ji wan heft sed polîsên di salonê de, çû ew al daxist jêr, gelo ev dikare bibe argûmenta kuştina HADEP'îyan, girtina bi dehan birêveberan û birindarkirina bi dehan? Gelo ev çavsofî, ji bilî Tirkiyeyê li ku heye?

Ev demek bû ku pêla şovenîzmê hinekî sist bûbû. Rejîmê bi pîrsa alê re xwest pêla şovenîzmê bilind bike û çî ji dest hat, teksîr nekir. Hinek rebenên ku navê sendîka û konfederasyonên karkeran li xwe dikin, bi bayê bezê tevî vê pêla şovenîzmê ya hîsterîk bûn. Lê ya ku mirov xemgîn dike, hinek kesên komunist, sosyalist û pêşverû ku xwe dost û nêzikî vê tevgerê dibînin, bi rengekî çewt û reaksiyoner nêzikî vê pîrsa han dibin. Ew mantalîta faşîst û nîjadperest a ku tahamûla alên gelên din neke û ji alên wan re bibêje "perçeyek pot", gelo dikare ji ala xwe hez bike û di vê hezkirinê de dilsoz be? Heke ev hezkerên alê (şerê taybetî û faşîstên sivil) ew qas ji ala xwe hez dikin, çima wekî hemû nixrên civakê yê din qirêj û dejenerê dikin? Heke ev al ji bo kurdan tê wateya şewitandin û valakirina gundan, koçberî, îşkence, kuştin û windakirinê berpîrsên vê yekê kî ne?

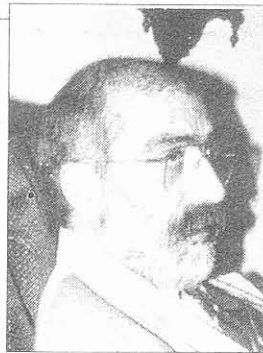
Bi awayekî primîtîv û sexte xwepêşandanên alê li dar dixin, li mal, dikan û avahiyên fermî alan dadileqîn û dixwazin xwe û vê rejîma xwe ya kontr-gerîlayê veşêrin. Tirkên binamûs, dilsoz û pêşverû beriya her tiştî divê nehêlin ku rejîma şerê taybetî alê wisa qirêj bike û şerê qirkirinê bidomîne. Lê tiştêkî ji bir dikin.

Gelê kurd di warê xebata siyasî ya legal de, berdêleke mezin daye, ji sedî bêhtir şehîd dane, heta îro hatiye. Wisa bi hêsanî dev jê bernade.

LI GORİ anketeye ku bi destê 'Stratejîk Araştırmalar Vakfı' çêbûye, piştigiriya ji bo Partiya Gel a Demokrasiyê (HADEP) zêde dibe. Nivîskarê rojnameya Milliyetê Günerî Cıvaoglu roja 16'ê tîrmehê di quncikê xwe de cih da encamên ku bi vê anketê derketine holê. Cıvaoglu li gorî encama vê anketê dide zanîn ku partiyên wekî CHP û DSP'ê hêviyê nadin gel, di dewsa wan de partiya aleviyên Tevgera Demokratîk a Aştiyê û HADEP xurt dibin.

Li gorî encama vê anketa herî dawîn, li baskê rast jî xurtbûna RP'ê didome, lê Partiya Riya Rast (DYP) piştigiriya xwe winda dike.

NIVİSKARÊ Rojnameya Yeni Yüzyıl'ê Ahmet Altan di nivîsa xwe ya 17.7.1996'an de li ser qewimînên dawîn radiweste û dide zanîn ku jêderka hemû nexweşiyên şerê li Kurdistanê ye. Nivîskarê navdar Altan piştî ku serdestiya MGK'ê ya di qada siyasî de bi bîr dixwe, nivîsa xwe wiha didomîne:

"Li Tirkiyeyê hin polis dibine endamê çeteyan, hin jî li meydana- nê erîşî ser rojnamevanan dikin, wan didin ber jopan. Ev jî nîşan dide ku sîstem dirize. Jêderka pîrsgirêkên Tirkiyeyê şer e, heta ku ew şer neyê sekinandin, tu pîrsgirêk jî nayê çareserkin."

NÛÇE

Dewlet dev ji dijminatîyê, kurd jî dev ji doza xwe bernadin

Di dawiya meha pûşperê de Partiya Refahê gihîşt mirazê xweyî 30 salî. Heke mirov bi awayê ku hin kes dibêjin bi nav bike, hikûmeta 'Örtülü Mercüme' ango Mercüme-kê nuxamtî ava bû. Lê hîn di destpêkê de Serokê RP'ê Necmettin Erbakan da zanîn ku wê hikûmeta wî li ser rêça MGK'ê bimeşe. Di 30'ê pûşperê jî de gerîlaya ARGK'ê Zilanê li navenda Dersimê bombe di canê xwe de teqand. Bi vê teqînê li gorî daxuyaniyên fermî 7 leşker mirin bi dehan jî birîndar bûn. Keça kurd Zilanê berî ku çalakiya xwe pêk bîne, kasetek dagirtibû, di vê kasetê dida zanîn ku dewleta tirk ji bilî kuştinê tiştêkî nizane, lewre jî wê wekî bersiva 'gelekî bêwelat' ev çalakiyê pêk aniyê.

Vê bûyerê piştî provokasyona alê dengê mezîna veda, çapemeniya tirk li ser derûniya gerîlaya ku çalakiyê pêk aniyê teoriyên sosret afirandin, lê nikaribûn bandora livbaziye kêm bikin.

Bihuştê RP'ê Girtîgeha Eskişehirê

Hikûmeta Erbakan û Çillerê piştî ku dengê pêbaweriyê girt, dest bi avêtina hin gavan kir. Pêşî jî sedî 50 mehmizên karmendan zêde kir, lê sendikayên karmendan bi vê yekê qayil nebûn, da zanîn ku ew dixwazin bi riya bazara peymanê giştî mehmiza xwe destnîşan bikin.

Gava duyemîn Wezîrê Karê Dadiyê Şevket Kazan avêt. Wî hin nameyên giştî (tamîm) yê Mehmet Ağar ji holê rakirin, lê di bingehê zêde tiştêk neguherî, ji ber vê yekê jî li gelek girtîgehan grevên birçîbûnê û rojiya mirinê hê jî dom dikin. Niha 207 girtî li ber mirinê ne, Wezîrê Karê Dadiyê Şevket Kazan piştî vê yekê got: "Tiştêkî ku ez bikim nemaye." Lê çû Girtîgeha Eskişehirê ku girtî jê re dibêjin, 'goristan' û sedema sereke ya grevan e, ew der wekî bihuştê bi nav kir.

Piştî ku ev mesele jî 'çareser' bû, hikûmetê îcar dest avêt kêşaya kurd. Bi milyonan kurdên ku koçber bûne di nava çend rojan de li gundên wan vegehandin. Erbakan piştî Konyayê berê xwe da Elezîz û Bîngolê,

li wê derê da zanîn ku wê gundiyan li gundên wan vegehandin. Li ser vê yekê Wezîrê Karê Hundirîn Mehmet Ağar îdia ku li Sêrt, Amed û Bîngolê 11 kes vegehandin ku gotina Ağar nerast e.

Çapemeniya ku vegehandin çend malbatên cerdevanan wekî destpêkirina vegehandin nîşan didan, piştî daxuyaniyên waliyan wan bajaran, ji bêgavî cih dan hin rastiyan. wekî minak Serokê Komisyona Jêrin a Lijneya Şewirkariyê ya Destnedana Avahiyan ku niha ji holê rabûye Tahir Hatiboğlu dibêje: "Çekan didin destê kesên ku dixwazin vegehandin û wan bi darê zorê dikin cerdevan."

Dîsa Wezîr Mafên Mirovan ê berê Algan Acaloğlu jî daxuyaniyek da û diyar kir ku hêzên ewlekariyê nehiştine ku ew projeyên vegehandin pêk bînin. Niha çapemeniya tirk Mehmet Ağar di warê hejmara kesên koçber de jî derewkar derdixwe, tê gotin ku hejmara koçberan jî dibe ku ne wekî gotina Mehmet Ağar 350 hezar, lê wekî ku di raporên İHD'ê tê diyarkirin 2,5 milyon be.

Helwesta rayedarên Amerîkayê ya li hemberî hikûmetê jî gelekî balkêş bû. Rayedarên amerîkî, pêşî dan zanîn ku gotin ne girîng e, lê kirin girîng e, paşê her hal bi çewtiya xwe hesiyand û gotin "peyvên ku mirov dike jî girîng in", di dawiyê de gotineke hêjayî pesnê kirin, "ji bo me laîktî pêwîst nîn e, lê demokrasî û bazar serbest pêwîst e." Berevajî gotin û

danezanên fermî, di çapemeniya amerîkî de rexneyên tûj li hikûmeta nû, bi taybetî jî Tansu Çillerê hatin girtin. Tê dîtin ku baweriyê kesî bi Çillerê nayê, ji ber ku RP koza wê ya sereke bû li hemberî amerîkî û ewrûpiyan, lê niha wê bi xwe ew anî ser kar.

Komara tirk nahêle ku alîkariyê biçe Başûr

Hikûmeta nû di warê kêşaya kurdî de tiştêk neguherî, ji bilî gotinên bêbingeh. Hê di dema hikûmeta Anayolê, rayedarên dewletê diyar kirin ku ewê kanaleke kurdî vekin, da ku li dijî MED-TV propogandaya dewletê bike, lê dema li Amedê tv'yeke taybet (Can TV) xwest bi kurdî weşanê bike, DGM dest avêt kir. Li hêla din, tê gotin ku RP'ê bi Bizûtnewey Kurdistan re peyman çêkiriye, da ku li Başûr bi alîkariya RP'ê kanaleke veke û li dijî MED-TV propogandaya olî bike.

Dewleta tirk ne bi tenê dijminatîya kurdên Bakur dike, her wiha, ji bo ku çeperê li kurdên Başûr teng bike jî çî jê tê, dike. Heta tê gotin ku dewleta tirk nade rêxistinên li derveyî dewletan (NGO) da ku alîkariya mirovî bigihînin Başûr. Komeleya Alîkariya Navneteweyî (IRA) ev sê meh in bi barê 6 keştiyan derman aniyê ji bo ku derbasî Başûr bike, lê ji 9'ê gulanê bi vir ve bender û deriyê sînor dirizin. Dîsa dewleta tirk nade 150 rêxistinên însanî ji bo ku telefonên peykî (satellite) derbasî Başûr bikin. Di gel van tiştan balafirên komara tirk her roj diçin gundên Başûr bombe dikin, gundiyan dikujin, heta firokeyên tirkan, hin caran gundiyan Rojhilat jî bombe dikin. Dîsa yek ji mercên ku Serkana Giştî ya Tirkiyeyê daniye ber Amerîkayê jî bo dirêjkirin maweya Hêza Çakûz, girtina Kampa Etrûşê ye. Hebûna cihekî ku bi hezaran zarokên kurd bi zimanê xwe perwerdehiyê dibînin, li hesabê wan nayê.

Kurd aştî û çareseriyê dixwazin

Li gel van hewlên dewleta tirk, kurd û dostên kurdan jî destvala nasekinin. Di navbera 3-5'ê tîrmehê de li Bonnê konferansek li ser kêşaya kurdî li dar ket. Vê konferansa ku bi pêşengiya Medico International û hinek rewşenbîrên alman pêk hat, sê rojan dom kir. Di dawiya konferansê de daxwaza çareseriyê siyasî hate dubare kirin. Her wisa jî biryara gurkirina çalakiyên ji bo çareseriyê hate girtin. Serokê Giştî yê PKK'ê Abdullah Öcalan ji konferansê re mesajek şand û da zanîn ku ji bo aştîyê danîna çekan jî di nav de, çî bikeve ser wan ewê xwe jê nedin paş.

Li aylê din di 15'ê mehê de li paytexta Îtalya Romayê Komcivîna 5'an a PKDW'ê dest pê kir. Komcivîna 3 rojan dom kir û Yaşar Kaya ji nû ve wekî serok hate hilbijartin. Di gel piştigiriya ji bo aştî û diyalogê PKDW'ê hin biryarên der barê xazî û malbatên şehîdan de girtin. Serokê PKK'ê Öcalan bi mesajekê beşdarî komcivîna bû, xwest ku gavên ji bo parlamentoyeke neteweyî bînin avêtin.

SAMÎ BERBANG

Kezebşewitîyekî welat:

Vedat Aydın ji helbestan pir hez dikir. Piraniya helbestên mamoste Cegerxwîn ji ber zanibû, li Ciwan Haco, Aramê Tigran û li Mehemed Şêxo guhdarî dikir. Kurdiya wî gelek baş, axaftina wî zelal û nerm bû, nivîsên xwe jî bi kurdî dinivîsandin.

Vedat Aydın

Rewşenbîrê kurd Vedat Aydın di 5'ê tîrmehê de nivê şevê, ji hêla "kesên ku xwe wekî polîsên sivîl" dabûn naskirin ve, ji malê hate hildan. Piştî 3 rojan cendekê wî di navbera riya Amed û Madena Mazrayê (Elezîzê) de hate dîtin.

Di 10'ê tîrmehê de, ji dema ku Amed bûbû Amed rojêke wisa nedîtîbû, erd û ezman bi rengên kesk û sor û zer xemilîbû. Wê rojê sed hezar mirov beşdarî cenazeyê wî bûn. Serhildaneke bi vî rengî dewlet xistibû nav tirseke mezin. Ji bi awayekî hovane gelê kurd hate gulebarankirin û 11 kes jî wê çaxê bûn mêvanê Vedat. Bi sedan birîndar çêbûn û ew qas jî girtî û windabûyî.

Vedat mirovekî jîr û çeleng bû; kesên ku ew nas dikirin her dem behsa fedakariya wî, mêvanperweriya wî û evîna wî ya ji bo welêt dikirin. Bawerîya tu kesî bi kuştina wî nedihat; jiyaneke wî ya li derveyî şoreşê tune bû. Wexta wî têrî nedikir, ji ber vê yekê wî nikaribû ji bo malbata xwe û zarokên xwe terxan bike. Karê wî gelek bû, hetanî serê sibehan dinivîsand, dixwend û difikirî.

Rewşa gelê xwe tu car jî bîr nedikir

Gelê wî yê bindest û perîşan tu carî ji bîra wî nedîçû. Her dem ev pirs ji xwe dikir: "Gelo çima û ji bo çi?" Her dem ji mirinê re amade bû. Ji ber ku gelek caran digot: "Ez tu car di nava nivînan de namirim." Ew bi jiyaneke gelekî girêdayî bû, ji gul û kulîlkan gelek hez dikir. Erd dikola tov diavêtin navê, av dida û li benda şînbûnê dima.

Çawa hez ji zarokên xwe dikir, wisa jî hez ji jiyaneke mirovahiyeke dikir. Serê sibehan zû radibû, bi çikaçika çivîkan derdiket û bi mirovan re eleqedar dibû. Dêrde wan dêrde xwe dihesiband.

Ji helbestan pir hez dikir. Piraniya helbestên mamoste Cegerxwîn ji ber zanibû, li Ciwan Haco, Aramê Tigran û li Mihemed Şêxo guhdarî dikir. Kurdiya wî gelek baş, axaftina wî zelal û nerm bû, nivîsên xwe jî bi kurdî dinivîsandin.

Tirsa ku di dilê gelek însanî de hebû, pê re tune bû. Mesela gava cenazeyek, meşek an jî mitîngek çêbûya gelek kesî ji birayê xwe re an jî, ji miro-

Kurtejiyana wî

Vedat Aydın di sala 1953'an de li gundê Kurdheciya Bismila Amedê hate dinê. Perwerdehiya xwe ya sertyayî, navendî û amadehî li Bismilê qedand. Enstîtuya Perwerdehiyê (Eğitim Enstitüsü) ya Diyarbekirê şaxa Edebiyatê di sala 1974'an de kuta kir. Piştî cuntaya leşkerî ya 12'ê rezberê hate girtin û 4 salan di Zîndana Amedê de ma. Tevî îşkenceyên giran jî, di dema berxwedana Girtîgeha Diyarbekirê de di refên pêş de cih girt. Piştî berdana xwe ket nava xebata rêxistinkirina Komeleya Mafên Mirovan (İHD). Di sala 1990'an de bû endamê birêveberiya İHD'ê û bi dehan car hate binçavkirin û îşkencekirin.

Cara dawî di 28'ê kewçêra sala 1990'an de ji ber ku di danişîna kongreya İHD'ê de bi kurdî axivî hate girtin. Di dawîya sala 1990'î de ji bo Serokatiya Partiya Keda Gel (HEP)'ê hate hilbijartin. Vedat Aydın, zewicî û bavê 3 zarokan bû.

vên xwe re digot:

"Tu neyê, wê çî bibe ne diyar e."

Lê belê Vedat di bûyereke wiha de digot:

"Va ez diçim, kesê bixwaze bila li pey min were."

Dema mirovekî wî bihata, bigota "Êdî bes e Vedat, tu westiyayî, bihêle bila hinek kesên din bikin" ew gelek hêrs dibû û digot:

"Ma me heta vê gavê çî kiriye?" û peyvên xwe wiha didomandin:

"Kesê ku bi rastî ji bo vî welatî xebatê dikin, li serê çiyana di bedenên xwe de bombeyan diteqînin, lê ev yek jî bi me nabe."

Wî qet guh nedida mal û milk

Malbata Vedat Aydın, li herêmê bi dewlemendiya xwe dihate naskirin, lê belê ji bo Vedat Aydın dewlemendî ne girîng bû. Ji ber vê yekê jî, wî tu car rewşa aboriya malbatê ji xwe re nekir bar û piştî. Di mijûlahiyeke ku di navbera wî û bavê wî de derbas bûbû de Vedat wiha gotibû:

"Eger fersend bikeve destê min, ezê vî mal û milkê te bifiroşim û li feqîran belav bikim."

Vedat jiyana xwe bi welatê xwe ve girê dabû û mirov zû dikete bin bandora wî. Di demên jiyana herî zor de jî Vedat her tim devliken bû...

Ji ber van taybetiyên wî jî gelê kurd tu carî ew jî bîr nekir. Tiştê ku hêzên kontrayî dixwestin bi kuştina wî pêk binin, hê di destpêkê de têk çû. Rejîmê dixwest bi kuştina wî çavên rewşenbîrên kurd bitirsîne, wan jî riya şoreşê bike, lê gelê kurd bi serhildaneke dîrokî bersiv da wan û diyar kir ku bi kuştinan gelê kurd dev ji doza xwe bernade.

Di salvegera 5'an a kuştina wî de, gelê kurd ew bi çalakiyên cur bi cur bi bîr anî. Roja 10'ê tîrmehê komek endamên HADEP'ê çûn gora wî ziyaret kirin. Polîsan dora goristanê girtin û nehiştin ku ji bilî rêveberên HADEP'a Amedê kes biçe ser gora Vedat Aydın. Her wiha li Bahçelievler û Gazi Osman Paşa Stenbolê û li Tarsusê jî endamên HADEP'ê ji bo bîranîna Vedat Aydın hin çalakî li dar xistin.

Êdî 'Maho Axa' jî dixwaze bi kurdî bipeyive

Diviyabû ji berê ve me di filmên xwe de kurdî bi kar baniya û li gorî rolan, kurd bi kurdî bipeyiviyana heta vêga pêşveçûneke mezin wê çêbûya û îro li ser zimanê kurdî belkî qiyamet jî ranekirana.

Sener Şen; ew hunermendekî wisan e ku ji 7 salî heta 70 salî însan gelek jê hez dikin. Dema ku însan bizanibin ku filmê Şener Şen di televîzyonê de heye, malbat tevde li ber televîzyonê rûdinin û filmê wî temaşê dikin.

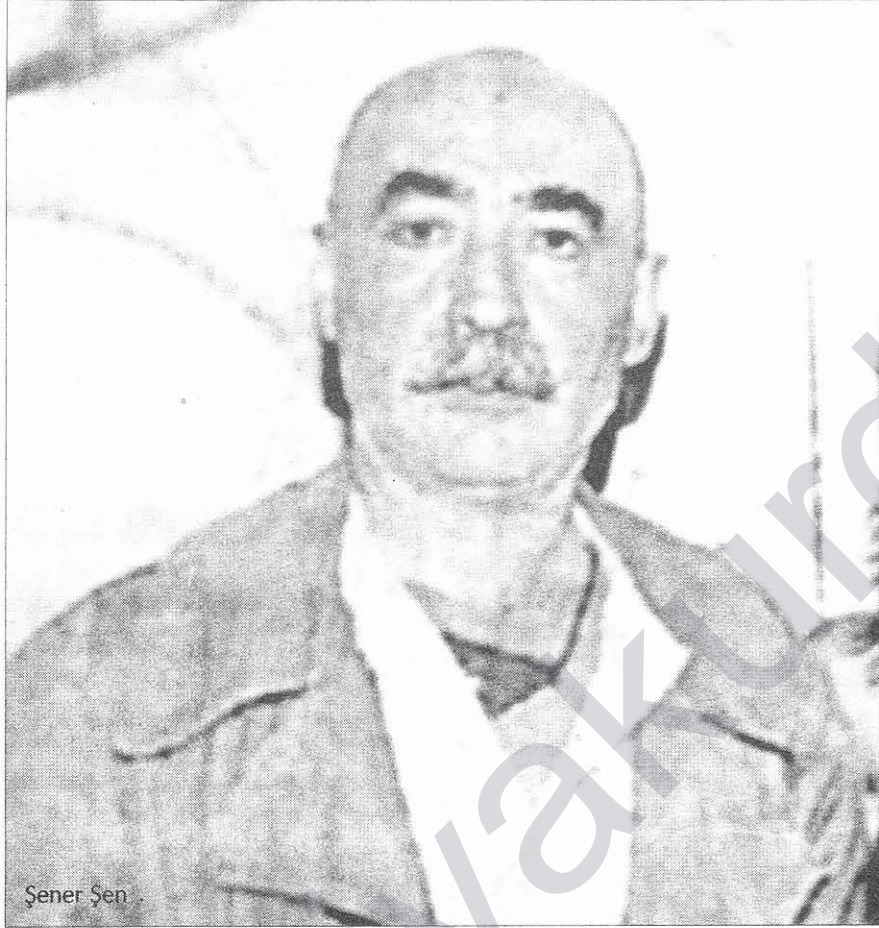
Esas van rojan hîç ne di bîra min de bû ku ez li ser wî binivîsim. Heke wisa be, vêga ew çima bû mijara vê nivîsê hûnê bibêjin.

Çarşema dawî ya meha pûşperê me hev li Stenbolê li Navenda Çanda Mezopotamyayê nas kir. Belê ew hatibû NÇM'ê, hem jî ji bo ku kurmanciya hin diyalogan hîn bibe û di filmê xwe yê dawîn "Eşkiya" de bi kar bîne (destpêka meha tîrmehê, dest bi kişandina vî filmî kirin).

"Em bi kurdî, vî welatî parçe nakin!"

Dem a min jê re got: "Mamoste êdî serê we jî wê bi kurdî re bikeve belayê", wî jî got: "Eger ji ber axaftina di vî filmî de jî ku tiştêk wê bibe, bila bibe. Lê heta kengê wisa bidome. Hem di filmê me de pîrejina ku kurdî bipeyive, jixwe tirkî nizane. Dem a mirov bi mantikî bifikire, eger em wê pîrejîne bi tirkî bidin xeberdan, wê zehf bêmantikî çêbe û bi axaftina wê pîrejîne jî, em vî welatî parçe nakin her hal."

Vêga hûnê jî bibêjin ku heta îro çima pêdiviya vî tiştî nedîtiye û çima îro

Şener Şen

dibîne. Wî jî li hemberî pirseke wiha, ev bersiv dida: "Esas ev kêmasiya me ya mezin e. Diviyabû ji berê ve me di filmên xwe de kurdî bi kar baniya. Yanê di filman de, li gorî rola însanan, kurd kurdî bipeyiviyana heta vêga di vî

warî de pêşveçûneke mezin wê çêbûya. Û îro li ser zimanê kurdî belkî ew qas qiyamet jî ranekirana li vî welatî."

Gelo mirov ji bo Şener Şen jî dikare bibêje, ew jî ji bo menfaeta xwe, kurdî bi kar tîne? Li gorî min mirov, ji bo hu-

nermendekî wisa, ku xwe bi mirovan bi hunera xwe daye qebûl kirin, nikare vî tiştî bibêje. Çunkî ew bi xwe jî vê dibêje:

"Ji bo ku ez xwe bi te bidim hezkirin, divê pêşî ez hurmetê nîşanî te bidim. Yanê, ku tu pêşî hurmetê nîşan nedî, tu nayê hezkirin jî. Ev prensîba min e. Mesela di 1964'an de min li gundekî Mûşê dest bi mamostetiyê kiribû. Nêzikî du sal û nîv ez li wir mam û gelek tişt ez ji insanên wê derê hîn bûm. Eger min hurmet nîşanî wan nedaya, min ne dikaribû jiyana wan û çanda wan hîn bibim, ne jî, wan ji min hez dikir."

Filmê "Eşkiya"

Ez dixwazim hinek jî, ji vî filmî behs bikim.

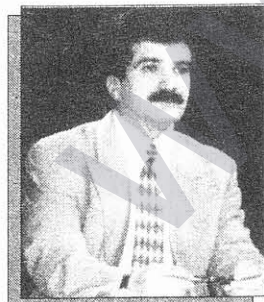
Senaryoya vî filmî ji aliyê Yavuz Turgul ve hatiye nivîsîn û dîsa ji aliyê Turgul ve ev film tê kişandin. Li gorî film, eşkiya Baran dema dirêj di girtîgehê de radizê û piştî ku ji wir derdikeve diçe gundê xwe.

Eşkiya Baran dibîne ku tu kes nema ye li gund, ji xeynî pîrejînekê. Di wê navê de diyalogêke bi kurdî, di navbera Eşkiya û wê pîrejîne de dibore. Ew pîrejîna her çiqas ji eşkiya re dibêje neçe jî, lê ew bi ya xwe dike û lê dide diçe û her wiha film dewam dike.

AYNUR BOZKURT

Armanca kedxwaran û daxwazên dîlên şer

AHMET BARAÇKILIÇ

Pêşî Mehmet Açar tamîm der heqê zîndanên de derxistin. Bi dû re Wezîrê Edaletê Şevket Kazan ku bi koalîsyona DYP û RP'ê hate ser kar. Wî jî ew tamîm betal kirin. Di şûna wan de yeke din derxistin. Bi wê jî tiştêk neguherî. Berxwedan li zîndanên didomin.

Mêtinger ji esîr û dîlan çî dixwazin, armanca rayedarên tirk, bi taybetî ya Wezîrê Edaletê çî ye? Bersiva van pirsan diyar e û ji raya giştî re jî eyan e. Bersiva rayedarên tirk û pîrgirêkên girtiyan bi çalakîyên birçîbûnê hat dayîn û

tête dayîn jî. Siyaseta wan jî û ya girtiyan jî eşkere ye

Armanca rayedarên tirk çî ye? Ji dîlên azadiyê çî dixwazin? Yekemîn daxwaza wan ew e ku zîndanên ji cihê tevgerkirinê derxin. Ji derve re nebe alîkar û piştgir. Bêguman berxwedanên zîndanên jî li dijî vê armanca kedxwaran in. Armanca dîlan perwerdekirin, tevgerkirin û afirandina îmkanan e, destxistina mafên dîlan û esîran e.

Dem a ku girtî van tiştan dixwazin, serkêşên kontrayan jî radigihîne ku, zîndanên ji qada têkoşînê derxîne, pêşengên wan koçber bike, xemgîniyê bixe nav wan û serdarên wan, di hinek hepsên taybetî de kom bike.

Li gorî berjewendiyên li dijî hinekan sist, li dijî hinekan jî hişk here ser wan, îtîrafkar û xwespêran bike halê xwarin

vexarinê, dilmaniyê çêke û ji pisgirêkên bingehîn dûr bixînin.

Polîtîkaya kedxwarên tirk, li dijî esîr û dîlên zîndanên dîrokî ye, bi ya derve girêdahî ye. Parçeyek ji şerê taybetî ye. Serkeftina li zîndanên serkeftina li çîyan e, serkeftina li zîndanên serkeftina siyasî û dîplomasî ye, bi kurtayî serkeftina li zîndanên serkeftina gelên Kurdistanê ne. Şikestina berxwedana li zîndanên şikestina derve ye, şikestina têkoşînê ye.

Di dîroka têkoşîna rizgariya neteweya Kurdistanê de, berxwedanên zîndana û têkoşîna dîlên azadiyê bingeh e. Parastina girtiyan, hevkarî û alîkariyek û delameta her dilxwazekî doza aşî û azadiyê ye. Rêkên azadî û serkeftinan di zîndanên de derbas dibin û bi têkoşînê bi cih tên.

Ji devê kalekî 95 salî malbata Bedirxaniyan

Mîr bêmecal dimîne, dîl dikeve. Piştê cilên xwe yên mîrîtiyê li xwe dike, tê nav paşayên sultan, Hemû hurmetê nîşanî wî didin. Mala wî jî bi xwe re bar dikan, tînin Stenbolê. Heft kurê mîr hene, li wir dixwînin, mezin dibin. Her yekî di peywireke dewletê de cihekî bilind didin wan.

Hikûmeta sultana diçe ser Cizîra Botan, pêncî leşkerên romî tîn kuştin. Bedirxan Beg diçe ba şewirdarê xwe yê li Şerepiyê, dibêje: "Ka şiretekê li min bike, me pêncî romî kuştine. Wê dîsa ser me de werin." Şewirdarê wî dibêje: "Ez xweş bikim, an nexweş bikim?" Mîr dibêje: "Pêşî xweş bike, paşê nexweş bike." Şewirdar dibêje: "Mîrê min, netirse jî Diyarbekirê heta Botan, ji Botan heta Şengalê tev eşîrê te ne. Wê alayê leşker bişînin ser me emê berdînan wan heta ji Diyarbekirê biberînin."

Mîr dibêje: "Îca nexweş bike." Şewirdar dibêje: "Mîrê min wê alayê bişînin ser me, emê wan xelas bikin, wê yeke din bişînin ser me. Em nikarin wan xelas bikin, eşîr hema wê teslîm bibin. Tê bimîni bi tenê û tu bi wan nikarî, tuyê baz bidî." Piştî qisekirinê çend rojan yekineyên leşkeran tîn ser Botan, rewş dibe wekî gotina şewirdar ya duyemîn. Eşîr hemû xwe ji pişt mîr dikan. Mîr baz dide diçe, Hewrexê, li Hewrexê li serê çiyayekî ji xwe re qesrekê çêdike. Leşker diçin ser qesra wî, didin ber top û tivingan qatê stûnê qesrê difîştîqin diçin nav ava Masîro.

Mala Bedirxan Beg tînin Stenbolê

Mîr bêmecal dimîne, dîl dikeve. Dema dîl dikeve cilê xwe yên fermî yê Mîrîtiyê li xwe dike û tê nav paşayê sultan. Fermandarê artêşê hemû ji ber radibin, hurmetê didin. Dibêjin "Tu ji me mezintir î, çima tu revî."

Mala wî bar dikan, bi xwe re tînin Stenbolê. Heft kurê mîr hene, li wir dixwînin, mezin dibin. Her yekî di peywireke dewletê de cihekî bilind didin

Neviyên Bedirxan Beg; Kamûran, Sureya û Celadet Bedirxan.

wan.

Kurê Bedirxan Evdilrezaq li ba sultanê demê Evdilhemîd cihê xwe distîne. Ev rewş li xweşa Fermandarê artêşê naçe. Sultan Reşad birayê Evdilhemîd fermandarê artêşê Ridwan Beg û çend giregirên din raporekê amade dikan, dibêjin "Bila herkes di timtêla xwe de azad be, bi malbatî karibin herin sînemayê, çarşefa li xwe nekin, wekî din bila baca xaniya, baca dikanan û baca serê lawiran zêdetir bê standin. Dişînin ji Evdilhemîd re da mor bike û bişîne bajarên da gel vê zagonê bipejirîne." Evdilhemîd dixwîne dide Evdilrezaq dibêje "Tu ji lê binêre." Dema lê temaşe dike, dixwîne. Dibêje Evdilhemîd meheneya min û te têra me heye ku em her roj goşt û birincê bixwin. Lê gel xizan e, tiştê ku ew dixwazin nikarin bidin, radibin raporê dişewitînin diavêjin sergû.

Qasid diçin ba Ridwan beg dibêje: "Ka rapor?", dibêjin "Evdilrezaq şewitandiyê." Hemû ji vê rewşê aciz dibin, dibêjin "Evdilhemîd kurd kirine mezinê me." Ridwan Beg ferman dide dibêje "Herin sih zilamên kurd ên ku hatine Stenbolê kar, bînin."

Sih zilam didin hev tînin. Dibêje wan: "Hûn hemû bi çiqasî dixebitin?", dibêjin: "Bi pênc mecîdiye", dibêje:

"Yekî cuhî mala wî li Stenbolêye hûnê îşev herin wî bikujin, ezê her yekî ji we pênc zêran bidimê, çi tiştê wî yê hêja jî hûnê ji xwe re bibin herin."

Kuştina Ridwan Beg pergala Bedirxaniyan belav dike

Karkerên kurd vê pêşniyazê dipejirînin. Dibe nivê şevê, çekan dide wan, zilamê xwe dixê pêşiya wan û mala Evdilrezaq nîşanî wan dikan. Hawirdorê mala wî digirin; êrişê dikan, didin ber guleyan. Evdilrezaq radibe ber pence-rekê, bangî wan dike. Dibêje: "Ez Evdilrezaq im, kurê mîrê Cizîra Baton, çi halê we ye hûn êrişî mala min dikan. Min tiştêk bi we kiriye" Yekî erîşkar dengê wî dibihîse, bangî wanên din jî dike, disekin û tîn li ber deriyê malê dicivin. Evdilrezaq Beg tê ba wan rewşê tî fêmkirin.

Bûyer tî sehkirin (bihîstin). Evdilrezaq naçe daîreyê, Sultan Evdilhemîd qasidan dişîne, dibêje: "Were me bûyer bihîstiye, em zehf xemgîn in lê bila bê veşartin."

Roja sêyemîn diçe, zehf hêrs bûye, dibêje: "Ez derbeyekê li Ridwan Beg nedim hedana min nayê."

Dibe bihar Ridwan Beg diçe Gund-xadimê, teftîşa leşkeran. Evdilrezaq

panzdeh mîrên kurd dicivîne, wan dike heft heft û dibêje: "Dera ku ew tê re here du rê ne. Her komêk we wê xwe li ser rêkê veşêre, dema di kê rê de were, wê riya wî bigirin û bikujin, hûn neku-jin ezê we bikujim

Ridwan Beg di paytonê de tî, di nav koma riya ku tê de yekî ku dibêjinê Ehmoyê Mûşî heye, serokê wê komê ye. Ew dest diavêje serê hespê, ji rê derdixe. Ridwan Beg dibêje: "Çi ye?", dibêjin: "Emê te bikujin", dibêje: "Wa min neku-jin, ezê bi qasî giraniya xwe zêr bidim we." Ew dibêjin: "Emê te bikujin, heke em te neku-jin jî emê bîn kuştin." Ridwan Beg dikujin û diçin xwe vedîşêrin. Bûyer li nav gel belav dibe, dibêjin: "Kurdan Ridwan Beg kuştine. Evdilhemîd kurd kirine mezinê me."

Piştî vî bûyerê Evdilrezaq xwe çend roja vedîşêre, paşê derbasî nav ûris dibe. Giregirên Osmaniyan yê demê tîn ba hev; malbata wî ya mayî, birayên wî dişînin dadgehê ji bo darizandinê. Bira-yekî Ridwan Beg û yekî Evdilrezaq di dadgehê de hev didin ber damançeya her du tîn kuştin.

Mala Bedirxaniya bela dibin. Paşayê demê tîn ba hev Evdilhemîd dibin bajarê Selanîkê, diavêjin girtgehê.

BERHEVKAR:
O. HESIN

- **7.7.1991:** Vedat Aydın ji aliyê kontrayan ve hate şehîdkirin. Roja 5'ê tîrmeha 1991'an polîsan bi şev ew ji mala wî birin. Piştî du rojan cendekê wî li ser rîya Elezîzê û Amedê hate dîtin.
- **10.7.1991:** Ji bo naştina Vedat Aydın li Amedê 100 hezar kes berhev bû. Hêzên dewletê meşvan gulebaran kirin. Di gulebaranê de û 11 kes jî hatin kuştin, bi sedan kes jî birîndar bûn.
- **13.7.1989:** Sekreterê Giştî yê PDK'ya Îranê Dr. Abdurrehman Qasimlo li Viyaneya Avustriyayê tevî çend hevalên xwe ketin kemîna ajanên Îranê û hate şehîdkirin.
- **14.7.1789:** Şoreşa burjuva ya Fransayê çêbû.

- **14.7.1982:** Li girtîgeha Amedê di rojîya mirinê de M. Hayri Durmuş, Kemal Pir, Akif Yılmaz, Ali Çiçek bûn şehîdê berxwedanê.
- **16 Tîrmeh 10 Kewçêr 1930:** Serhildana Oramarê dest pê kir.
- **17 Tîrmeh 1967, 3 Kewçêr 1969:** Ji aliyê Partiya Kedkarên Tirkîyeyê (TİP) ve meşên rojhilatê hatin lidarxistin.
- **22.7.1943:** Li Newala Sefoya Bêgira Wanê 33 gundiyan kurd bi destê leşkeran hatin kuştin.
- **24.7.1923:** Peymana Lozanê hate morkirin, bi vî peymanê Kurdistan bû çar parçê.

AWIR

Şehîd nemir in

Li ser her çar parçeyê Kurdistanê bi dehan birînen ku nakewin hene. Bi kuştina Dr. Abdurahman Qasimlo bi giştî dilê gelê Kurdistanê û bi taybetî jî di dilê gelê meyî li rojhilatê Kurdistanê de birîneke bi rengî vebû. Dewletên mêtînger ji bo kurdan her dem polîtîkayên nû afirandin. Bi kuştina serokan tevgerên azadiyê nikaribûne bifetîsin, dest bi asîmîlasyonê kirin. Rejîma Îranê jî bo kurdan digot: "Azeriyên çiyayî" wekî li Tirkîyeyê jî digotin "Tirkên çiyayî" van gotin û kirinan pere nekirin, dest bi qetlîamên girseyî kirin û her tim ji bo kurdan ev hevok bi kar anîne "Kurdên herî baş yê mirî yne".

Li Kurdistana Îranê di navbera 40 salî de pênçî hezar sivîl û çar hezar û pênşsed pêşmerge ji bo ku daxwaza mafên însanî kirin, hatin kuştin. Sekreterê Giştî yê Partiya Demokrat Kurdistana Îranê Dr. Abdurrehman Qasimlo roja 13 tîrmeha 1989'an li paytexta Avusturya-Viyanayê ji aliyê ajanên Îranê ve hate qetilkirin. Dr. Qasimlo ji bo civîneke di navbera PDK'ê û tevgera îslamî ya ira-

nê de çûbû Viyanayê, lê bi kemîneke xayîn ew û çend hevalên wî hatine şehîdkirin.

Dr. Qasimlo di 22'ê berfanbara 1930'î de li bajarê Urmîyê hate dinyayê, perwerdehiya xwe ya amadehî (lîseyê) li Tehranê qedand. Perwerdehiya Zanîngehê jî berê pêşin li Parisê, pişt re li Pragê di sala 1952'an de Fakûlteya Zanîstên Civakî û Polîtîkayê qedand. Di navbera salên 1960-1970'an de li Pragê di eynî zanîngehê de asîstanî û doçentiyê dike. Pişt re vedigere Iraqê di wezaretiya plankirînê de birêveberiyê dike. Dr. Qasimlo careke din vedigere Pragê di Zanîngeha Zanîstiya Birêveberî û Abo-riyê de profesoriyê dike. Di salên 1976-1978'an de jî li Parisê di Zanîngeha Sorbonê de Profesoriyê dike.

Dr. Qasimlo di sala 1972'an de di konferansa 3'yemîn a Partiya Demokrat a Kurdistana Îranê de wekî Sekreterê Giştî yê Partiyê tê hilbijartin.

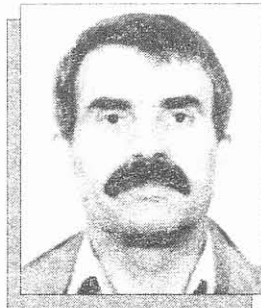
Dr. Qasimlo berî şoreşa Îranê di sala 1978'an de vedigere Îranê. Di partiyê de bi mebesta xurtkirina rêxistin û tevgerê, dest bi xebatê dike. Bi wê xebata wî ve rêjîma Xumeynî tengazer dibe, ji ber vî yekê jî ajanên Îranê ew kuştin. Dr. Qasimlo pirtûkek li ser rêxistina xebatên ku wî dane pêşiya xwe û pîrsgirêkên partiyê bi navê "Di şoreşa azadiyê de çil sal" nivîsandibû û çend berhemên wî yê din jî li ser rewşa siyasiya kurdan hene. Dr. Qasimlo zimanê îngilîzî, fransîzî, rûsî, farsî, çekî, tirkî û erebî dizanibû.

Dewleta Îranê jî ji hevalbendên xwe yê mêtînger Tirkîyeyê û Iraqê li paş nema. Simkoyê Şîqaqî û Îhsan Nûrî paşa bi destê SAVAK'ê dan kuştin, pişt re jî li Meydana Çarçirayê jî Qazî Mihemed û hevalên wî bi darxist û pişt re jî Dr. Qasimlo... Lê rêjîma Şah Îsmail û Xumeynî bi qetlîaman û bi asîmîlasyonan nikaribûn rê li ber tevgera azadiyê bigirin.

M. DAREBÎ

ÇAVDÊRÎ

MÎRHEM YÛGÎT

Rewşa Tirkîyeyê

Meqala me bila îro li ser Tirkîyeyê be. Hem li ser Tirkîyeyê be û hem jî bi gotin û sîfatên rojnamevanên tirk û siyasiyên deshelatdar be. Rast e, rojnamevaniya tirk ne rastgo ye. Telaqreş e, mizawur û derewîn e, fanatik e, ji serxweçûyî û qulubî ye. Rojnamevaniyek terefîgir e, li heq û neheq napirse û ji leşkeran leşkertir, ji polîsan jî hê polistir e.

Belê rastî ew çendî bûye mîna rojê, rim ew çendî di kewaran de hew hiltê, bîexlaqî ew çendî tîr û tarî bûye ku rojnamegeriya tirk jî hin tiştan dibêje.

Hoste û koneyên veşartina rastiyê, şabaşvanên qesabî û xwînrêjiyê, handar û navtêderên perçiqandina azadiyê, daholvan û zurnevanên şerê qirêj, qelemên helî sadîst û milîtarîst mîna Emin Çölaşan û Ertuğrul Karakolluçu jî edî firtefirta wan e di cihê xwe de, qûna wan erdê nagire û pê dihesin Tirkîyeyê ber bi ku de diçe û çawa serberjêr bûye: "Bobelat û waweylêya Tirkîyeyê ketiye nav bi lez mezin dibe. Xezebek heralî Tirkîyeyê radipêçe. Krîzek li pey ya din tê û yek ya din kûrtir dike."

"Bûye zibîlxane Tirkîyeyê, dibe ting û sergoyekî ji gemar û lewîtê. Şikagoya salên 1920'an. Tu li kîjan rojnameyê dinêrî giş behsa diziyê, delewêre û şêlandinê dikin. Her der bûye mafya."

"Min ji ber mafya qumarê hev kir der û ji berpirsiyartiya Emniyeta Stenbole isîfa xwe da" dibêje Orhan Taşanlar

Tirkîyeyê bûye bihuştta pereyên reş û şerê nav siyasiyan li ser pereyên reşê". Ev jî gotina alîkarê Mûsteşarê Xezîneyê Nevzat Saygılıoğlu ye.

Rojnamevan ji bêşerefiyê û nedirustiyê gazinan dikin li şerefê digerin;" Şeref tu li ku yî?" navê meqlayê Bekir Coşkun e.

Nivîşt û berbejnên "Mutabekata Neteweyî" jî hew kêr dikin. "Kes li kesî guhdarî nake, ne serokên partiyên koalîsyonê û ne jî serokwezîr û wezîr li hev dikin."

"Birêvebir û serokên partiyên siyasî ewil Mesut Yılmaz û Tansu Çiller û pişt re yê mayî her yekî rahîstine melhêbekê û kaya hev didêrin. Çi tê ber devê wan ji hev re dibêjin. "Yê nêr ji ya mê re" te Tirkîyeyê kiriyê tîmarxane, rewşa me wiha here, ne Tao û ne Mao dê karibe me rizgar bike" û ya mê ji yê nêr re: "Tu lewîtî û pîs î, ha tu û ha herî ferqa we ji hev tune ye." dibêjin.

"Baweriya bi siyasê, bi siyasêmedaran û bi Meclîsê mîna berfa tu avê lê siwar bikî dihele. Siyasetmedar baweriya bi siyasê bombeyan dikin. "Gelo birêvebirên me zanin bê xelk li çayxanan, li xwaringeh û meyxanan ji bo wan çî dibêje? Qey ruwê wan naêşe" dibêje û dipirse Ertuğrul Karakolluçu: "Gelo hêvî heye, rojekê siyasiyên me hişê xwe bidin serê xwe û wijdanê wan hişyar bibe?"

Yê haho hahoya wî ye û xweliyê bi serê xwe dadike ne bi tenê E. Karakolluçu ye. E. Çölaşan jî porê xwe dikîşîne. Ew jî behsa "xayintiyê, sersarî û nekirkêriya siyasiyan" dike û didomîne: "Welat ji destan diçe. Em di nav xelk û alemê de bûne sêwiyên bê dê û bê bav. Em hew karin meaşên personelên balyozxaneyên xwe bidin."

Edî tirk û peyvên mîna "Xweziya min bi dilê wî kesî ku tirk e.", " Hilkişê tirkî hilkişê ji bo te sînorê bilindbûnê tune ye.", "Ji Adriyatîkê heta bi sedê Çînê tirk e." û "Tirkek berambarê dinyayê ye" û hwd. Li sûk û bazarê hew heq dikin, "Ewrupeyîk ji tirkekî 15 caran berhemdartir û bi kalîteyê" li gora hesabekî Çetin Altan.

"Sücdar kî ye?" "Sücdar û tawanbar gelê tirk e. Gelê tirk e ji ber ku van siyasiyan li ser serê xwe qebûl dike, dibêjin Tufan Turanç û Yavuz Gökmen, Cem Boyner jî ne dîrî vî fikrê ne".

Qula ew tê re diziyê dikin yek e. Ew reqên nav kevzekê, biracêwiyên hev, teyrên dubirak, sêbirak û çendbirak in. Û tiştekî din: Ne dirêşik, belê gîsin li ruwê wan diçerixin û yek ji yê din rûşûştîtir û bêşermtir e.

Herwiha besta ava wan û îstîqameta wan yek e. Gotina dawî: Mesele, ne mesela çend serok û birêvebiran û çend kesên burokrat û xwedîmeqam e. Mesele kûrtir e, firehtir e. Mesele, mesela rejîmê ye, mesela rejîm e, mesala sistemê ye û ev jî pir girêdayî mesela gelê kurd e.

Huner bi xwe pîrsek e divê

Bi parçebûna welatê kurdan, destê mirovên kurd ji hev qut bû. Vê yekê bandoreke mezin li ser giyan û ramanên kurdan jî kir. Lê tevgera azadiyê ev sînor bêfonksiyon kirin. Niha mirovên kurd hev û din baştir dinasin. Rojnameya Azadiya Welat jî wekî weşaneke kurdistanî cih dide rûdan û qewimînên li çarmedorê welêt. Nûnerê me HELÎM YÛSIV bi hunermendekî başûrê biçûk Ehmed Qilêç re hevpeyvîneke taybet pêk anî.

Huner û zarokti du babetên ku bi sed pêwendî bi hev re tene girêdan in, çi têkilî di vê hêlê de li cem te derketin?

● Tê bîra min, min pîr li dora xwe dinêrî, riyên çiyê, şûna mar, gelek carî min dida dû. Sirûştî çiya ez kişandim, dirêjîya deştê ez kişandim. Erê zarokti bingeh e, nemaze dengnekirina deşt û çiyên û girêdana bi listikên zarokan re, ew hespên tekstîkî yên me çêdikirin û em li wan siwar dibûn, gelekî van tiştan bala min dikişand. Zaroktiya min belavbûyî bû di nav gund û bajêr de; gund azadî bû, bajêr (Heleb) jî ez dihiştim bi tenê. Ez biçûk bûm dema birayê min î mezin pênuş û pelên spî dabûn dest min û

xwest ku her yek ji me xûsta xwe resim bike. Resmê herî xweşik ê min derket. Xweşiya vî tiştî bi min re mezin bû, resim bûbû mîna nan û avê. Têbîrên min tevde li ser gund in û bajar jî di bîra min de valahî ye. Gelek carî ez bi şaşî bi hevaline xwe yî erêb re bi kurdî dipeyvîm, ez û wan bi hev re dikeniyên, şivantî, cot, werzê zeytûn û genim û ceh, min tev de bi destê xwe dikir.

Bi şînbûn û gihîştina laş û canê hunermend re gelek tiştên balkêş tene holê, tu li ber çi tiştî ji van radiwestiyayî?

● Mirovahî, mirov mîna tişteki nexuyayî û tevlihev bû li cem min. Min dixwest ku her tişt têkeve riya têngihîştina rewşa mirov û çawatiya çêbûna laş û canê wî, hatin û çûna

wî ji dinyayê. Ez li kilîtine zanistî digeriyam, ta ku ez van tiştan kêf, xem, girî.... têbigihîjim, gelo çawa ezê têkevim hinavê mirovekî, min di tabloyên xwe de xwe resim dikir. Min dixwest ez xwe fêr bikim. Dû re ez zanibim bê çi li hawîrdora min dibe. Dibe jî ku mirov mîna pîvazê, her ku qetekî wî radibe qetekî din derdikeve, min jî ji xwe nêzîktir nedît ku ez hinavê xwe bidim ber roniyê? Erê, xweşiyeke bêsinor e dema mirov tiştin nû di xwe de dibîne.

Tabloya te di gelek qonaxan re derbas bû, bû klasîk û dûv re govenda rengan bi awayekî "Tecrîdî" dest pê kir û gelek neqş û sembolên kevî di tabloyên te de cih girtin.

● Di vê qanoxê de ji tecrîdê bêhtir ez nêzîkî sembolîzmê bûm. Sembol jî kurtahiya rewşa ahengî ya mirov e û ev neqşên ku hene jî bi destên mirovan hatine saz kirin. Li ber van pîrsgirêkan dil radiwestiya; hebûn, gerdûn Xwedê, stêrk, ezman, van pîrsan ez gelekî êşandim, tişt nema û min nekir ji bo ku ez nêzîkî ramaneke xuyanî bibim. Heta ku ez li vê çareyê rast hatim, ew jî di hundirê min de bû, divê ez bi rengan êrîşan bibim ser hinavên xwe da ku hinekî ev toz ji ser çavên min bête hilanîn.

Niha bi dû van êrîşan de gelo tu bersiv li cem te çêbûne yan jî pîrs zêdetir dibin?

● Çiqasî pîrs pirtir dibin wisa jî tu nîrxekî didî hebûna xwe û dema tu karibî bipîrsî tu karî bibêjî ku tu heyî. Ez bi huner li hemberî hemû azmûnan radiwestiyam, huner çeka min e di vê hebûnê de û ew riya yekemîn e ku dikare berê me bide xakeke firehtir û jiyaneke xweştir.

Hundirê tabloyê bi xwe di wê demê de çawa bû, paçikê spî te çawa didît dema tu li ber radiwestiyayî?

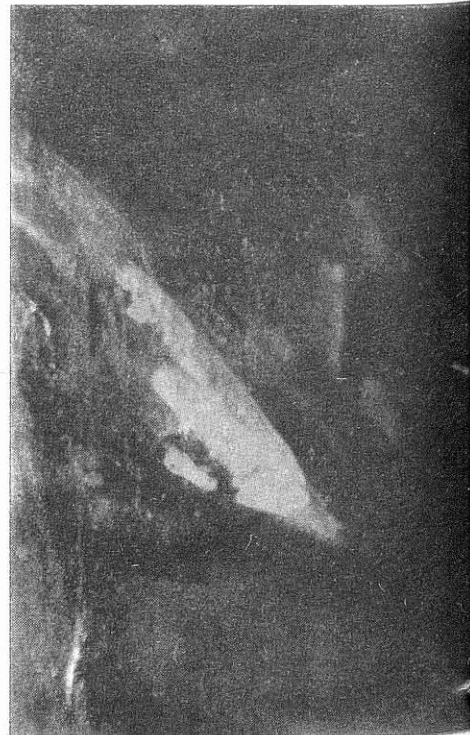
● Tablo li cem min rûmeta wê heye, tim wênayek di bala min de ye; ramanek serê min diêşîne û nahêle ez razim. Carinan ez reng û wênayan çêdikim, ne wekî yên ez te de diramiyam in. Ez bê hest û ji nişkave li ber paçikê spî radiwestim û di kêlîka çêkirina resmê de carina rewşa hunermend tev de li hev

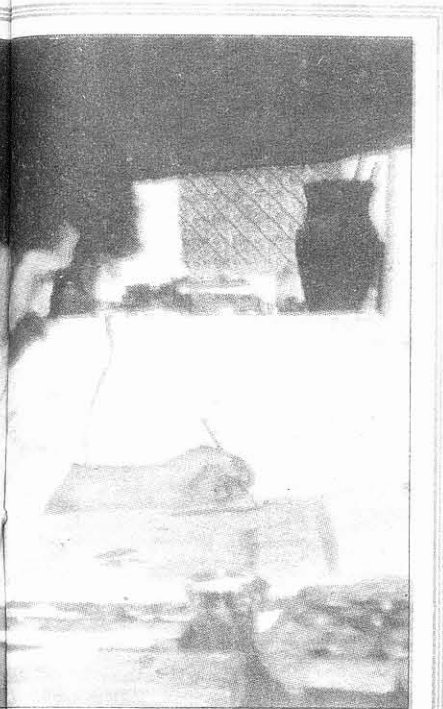
Ehmed

Sala 1964'an li gundê Maratê li Helebê sala 1985'a hunermendên Koma "Sor x Zer" (1985) resmê de sala 1975'an de qezenc beşdar bûye ev in: Pêşangeha li Zanganeha hunermendên Efrînê li Zanganeha li salona Ekkad li Helebê di sala (1985) sir Husên); pêşangeha li Salona Tîşre hunermendan re; pêşangeha 'Buhara hin hevalên xwe li Salona Elecewşê hunermendên Sor X Zer pêşangeheke bûn, niha Nihad Gulê, Çy

dikeve. Tablo bi xwe pîrsgirêkek e û divê tu çareyekê jê re bibînî. Mirov problemê çêdike û carinan jî dibe dilê vê problemê û li çareyekê

Hunermend jê re bibe bersiv

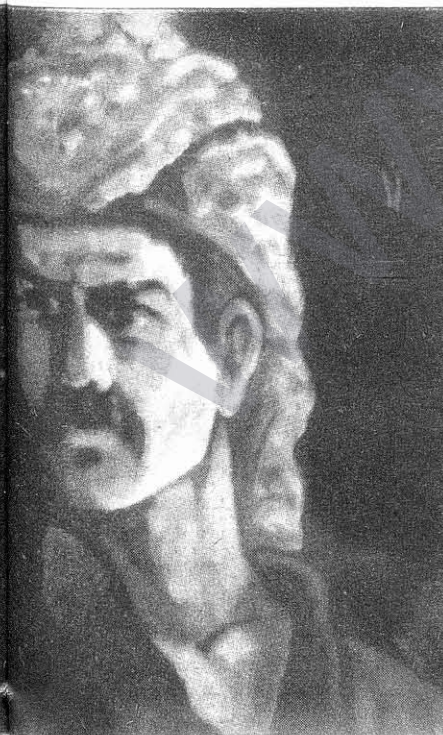

Çî kî ye?

Çî dayikê bû. Navçeya Fethî Mihe-
a kir. Endamek e ji damezirînerên
Glata Kovara Usama ya zarokan di
şangehên ku wî vekirine, yan jî
Helebê di sala 1987'an de; pê-
şangelebê di sala 1990'î de; pêşange-
de digel hunermendekî ereb (Na-
relebê di sala 1992'an de bi gelek
debê' di sala 1993'yan de û tevî
sala 1995'an de bi navê Koma Hu-
m di destpêkê de sê hunermend
ylûnî, Ehmed Qilêç in.

digere; mîna lîstikeke geran e ev
rewş, xweşî jî eynî di vê pirgalê de
ye.

Ku tu pirsine spehî bînî zimên û

tu bi xwe bersivine çak û xweşik jê
re deynî huner xweşiyêke taybet e.

*Ev guhertinên tûj ku firçeya te
dabûna ber pêlên xwe çî bi dû de
hebû, ango çî cûdayetî di navbera
şeweya te ya herê û ya niha de
heye?*

● Ev guhertin ne guhertinê
bingehîn in, ji ber ku mirovayetî
stûna her du şeweya ye. Min xwest
ez hemû hêzan têxim azmûnekê ku
çawa bi xêzek reng mirov dikare
gelek raman û nerînên hunerî bêje, û
bêje ev jî ez im. Carinan gulek bi
çûçik di nav gulistanêke mezin de, te
dikişîne, tu nizanî çima. Ez zivistanî
li ser cilekî rûniştibûm, ji nişka ve
min dît ku kûraniyek heye bi dû van
neqşan de ku cil pê xemilbûn. Di
nêrîna min de şeweya "Tecrîd"ê
koka wê rojhilatî ye. Rojhilatîyan
berî her kesî reng bi tazîbûna xwe li
ser paçikan raxistin. Ez bi şeweyekê
kar dikim ku dû re ji akamên hunerê
Rojava ez dixwazim destê xwe deyn-
im ser dilê rojhilat, heta bi wêneyên
li ser dîwarên şikeftên kevin, tev de
gotinên mezin bi xêzin biçûk dibêjin.
Pîrsa mezin ew e, ne ku tu çivîkekî
ku dikeve çêkî, lê ku tu rewşa yê
ketinê bidî ber çav; rojhilatî jî ji roja
roj ve li vê pîrsê xwedî derketin û bi
hunera xwe xwestin bersivên xweşik
bidin.

*Ez dibînim tim kûraniyêke felsefî
tu didî babetan, lê dema ku ez
dibêjim ku mirov, dirûv, laş, rû...
winda bibin di tabloyên te de. Çî
nêrîneke teknîkî bi dû vê rewşê de
heye?*

● Problem nema di mirov bi xwe
de ye. Nirxa mirov ne di rû û
dirûvên wî de ye, lê di kar û
berhemên wî de ye, ev reng û neqşên
tabloya nû jî ji berhemên mirov in;
hinav û hestên wî ne. Cotkar nirxa
wî ne di wî bi xwe de ye lê di karê
wî de ye. Min xwest ez firehiyekê
bidim vê ramanê, tu nikarî bi zimanê
helbestvanekî bi şivanekî re bipeyivî,
ev ziman ev şewê li gor rewşê ye,
ramanîne nû teknîkîne nû tînin mey-
danê, lê problem di wir de ye ku ev
pîrsên me tev de kevn in.

Hunermend di kevntirîn demê de
pîrsine girîngtir anîn zimên. Ji
hunermendên hemdem bêtir
wêneyên li ser dîwarên şikeftên kevin
ku mirov bi tîr û kevan lawiran diku-
je ne kêmi tabloyêke Pîcaso ye ku
bombebaranîne tîne ber çav, mîna

tabloya "Guernica."

*Di hunerê de, navîne kurdî hêja û
bihêz derketin û rê gelek vekirin di
vî warî de, heta ku pîrsa taybetiya
hunera kurdî, tabloya kurdî zêdeyî
carekê hatiye zimên?*

● Erê, berî me, hinek hunermend
derketin û tabloyên girîng dan,
destên xwe danîn ser çirayên veketî
di jiyana me de, dilsoz bûn ji surîştê
xwe re, cîhanêke kurdî eşkere hate
holê, rengên eşkere hatin ber çav;
rêngên ku bi ronahiyê ve girêdayî
ne, gelek carî tiştin biçûk û windayî
hene ku nexuyayîne, lê van huner-
mendên kevn çavên me li ser xak û
rêngên me vekirin.

Beşar Îsa dema li ser kesên
gundî rawestiya bi germiyekê ew di
tabloyên xwe de binirx kirin. Malva
(Omar Hemdî) bi teqandina rengan
gelek tabloyên hêja pêşkêşî cîhanê
kirin, wisa jî huner bêhtir mirov dajo
ber bi rastiya wî. Girîng e ku huner-
mend rast be bi xwe re û hebûna
xwe bi cih bîne. Teknîk divê bikeve
xizmeta hinav û hestên min û ne ji
bo ku bibe cil û ji bin lingê tu kesî
bê kişandin.

Min dixwest ku her
tiştê têkeve riya têgihîştina
rewşa mirov û çawatiya
çebûna laş û canê wî,
hatin û çûna wî ji dinyayê.
Ez li kilfîne zanistî
digeriyam, ta ku ez
van tiştan kêf, xem,
girî... têbigihîjim, gelo
çawa ezê têkevim hinavê
mîrovekî ku min di tabloyên
xwe de xwe resim dikir.
Dû re ez zanibim bê çî li
hawîrdora min dibe...
Erê, xweşiyêke bêşnor e
dema mirov tiştin
nû di xwe de dibîne.

Bila kurdî bi alfabeya

Brailê jî bê nivîsandin

Li Îzmîrê valahiyek hebû di vî warî de. Ji ber vê yekê TAYD-DER ava bû. Armanca me ev e ku, malbatên ku omidiyên (lêzim) wan di girtîgehan de ne, em dixwazin alîkarî û piştgiriya wan bikin, wan bînin ba hev û bikin yek. Neheqîya ku li girtî û cezaxwaran dibe, wê komeleya me bide zanîn û tewreke gelemperî li dijî neheqîyan pêk bîne.

Komeleyek bi navê TAYD-DER'ê di 25'ê adarê 1996'an de li Îzmîrê vebû. Ji bo serokatîya Tutuklu ve Hükümlü Aileleri-Yakınları Yardımlaşma ve Daynışma Derneği (Komeleya Alîkarî û Piştgiriya bi Malbatên Girtî û Cezaxwaran re) Parêzer Ahmet Önerge pey-wir hilda. Ahmet Öner ji bînahiyê bêpar e (çavên wî nabînin) lê ji bo ronakîya bîr û baweriyê ev yek tu car nebûye asteng.

Li ser navê Rojnameya Azadiya Welat hevalê me Ferec Kurêşivan hevpeyvînek bi Ahmet Önerge re pêk anî û komeleya TAYD-DER'ê bi gel dide nasîn.

Pêşî hûn kî ne, em dixwazin we bi xwendevanên xwe bidin nasîn?

– Ez ji Bilîsê me. Di sala 1961'an de ji dayika xwe bûme. Hîn ez yek salî bûm, ji ber nexweşiyê min bînahiya çavên xwe wînda kir. Min medrese xwend li Kurîstanê. Heta 20 salî min dibistan nexwend; dibistana sereta, navîn û amadeyî min ji derve kuta kirin.

Di dema sixurmeya (darbe) 12'ê rezberê (1980) de ez hatim girtin û piştî 21 rojan ez hatim berdan û vê rojê şûn de min biryar da ku ez bibime parêzer.

Piştî e ez hatim Îzmîrê; di 1983'an de ez ketim taqiyên (sinav) zanîngêhê. Cara yekem min taqî kesiband

(qezenc-kir) û ketim fakûlteya dadiyê. Min di 1988'an de dibistan qedand û weke parêzer bi serbestî xebitîm.

Min di gelek komeleyan de kargerî kir.

Wekî Komela Parastina Kesên Bêbînahî (Görmeyenleri Koruma Derneği) Min di vî de dubendî dît û ez bûm dijberê vî karî. Di 1988'an de Komeleya Kesên Bêbînahî (Körler Der.) dîsa me vekir û ez karger bûm. Paşê li Enqereyê me Komeleya Kesên Bêbînahî yên Nûjen (Çağdaş Görmeyenler Der.) me vekir û 2 salan serokatîya wê min kir. Par jî li Herêma Egeyê Komeleya Ji bo Alîkarî û Piştgiriya Çanda Bilîsê min bi xwe avakariya wê kir. Di dawiyê de jî, ji bo malbatên girtî û cezaxwaran alîkarî û piştgiriya pêwîst û girîng e. Ji ber vê yekê me TAYD-DER vekir.

Aliyekî we ya lêkolîneriyê heye, gelo, qet bi çand û zimanê kurdî pêwendiyên we hene?

– Min li ser zimanên Rojhilata Navîn lêkolîn kir û ez hînî zimanê tirkî bûm û kurdî jî zimanê min ê zikmakî ye. Lê di nava van zimanan de li gorî yên din, hindikî bi kurdî dizanim. Kurdî jî bi taybetî li medreseyan hîn bûm, wê gavê ez feqê bûm. Bi riya axaftin û guftûgoyan ez hînî kurdî bûm, lê ez niha nikarim

Serokê TAYD-DER'ê Parêzer Ahmet Önerge

bibêjim bi kurdî pir baş dizanim.

Ji bo ku kesên wekî we hînî zimanê kurdî bibin, çî pêşniyazên we hene?

– Bila zimanê kurdî jî bi alfabeya Brailê bê nivîsandin. Brail kesekî amerîkî ye di sala 1860'î de alfabeke ji bo koran afirandiyê. Kaxizê dinepixinin û tîp û hejmar ava dibe. Em destê xwe didinê û hînî xwendina wê dibin. Niha ez Rojnameya Azadiya Welat nas dikim û pir jî kêfa min jê re tê. Bes ne kesên li dora min baş dizanin bixwînin û ne jî dema wan heye ku bixwînin û ez jî guhdar bikim. Ji ber van astengan bi zanyarî hêviyên min tune ye ku fêrî kurdî bibim.

Niha em vegezin ser TAYD-DER'ê. Çima ev komele û ji ber çî pêdiviyên we ew ava kir?

–Tê zanîn ku serekê polîsan bû wezîrê dadiyê. Ev ne tiştek e ku bi xwe çêbû. Ev kes terfî kir da ku dîlên siyasî bîne rê.

Ev kes Mehmet Ağar e. Ağar kadroyên berî xwe jî kar dîr xistin û di dewsa wan de zilamên xwe bi cih kirin. Bi amadekariyê mezî û dorfireh bîngêha êrîşên bi rêk û pêk datînin. Niha bi navê 'Talîmata 6'ê Gulanê' talîmatek derxistiyê. Em vê talîmatê ji dozgeriyê dixwazin li ser navê baroyê lê nadin me. Armanca ev e ku li hemberî wan hêzeke raya giştî çênebe ku ew êrîşên xwe, bi nehênî û hêsanî pêk bînin.

Di nava raya giştî de tê gotin ku wezaretê dadiyê bixwaze wê bêyî biryara dadgehê girtiyên li Îzmîrê bibe Afyonê têxe girtîgehê. Ev tê çî wateyê hîn zanin. Yek jê malbata wî nikarê biçe serdana wî. Ji aliyê pereyan ve mesref pir çêdibe. Ya din parêzer nikare bervedêrê (mûvekkil) xwe bi zagonî biparêze. Yanê ji malbatan mafê ziyaretê distîne û ji me jî (parêzeran) mafê parêziya bervedêr distîne, ev Talîmata 6'ê Gu-

lan e. Di encamê de bervedêr bi tenê dimîne. Dibe ku tiştên hin xeter hebin, em nizanin ji ber ku metna talîmatê nadin me.

Armanca TAYD-DER'ê çî ye?

–Li Îzmîrê valahiyek hebû di vî warî de. Ji ber vê yekê TAYD-DER ava bû. Armanca me ev e: Malbatên ku omidiyên (lêzim) wan di girtîgehan de ne, em dixwazin alîkarî û piştgiriya wan bikin, wan bînin ba hev û bikin yek. Neheqîya ku li girtî û cezaxwaran dibe, wê komeleya me bide zanîn û tewreke gelemperî li dijî neheqîyan pêk bîne.

Malbatên ku hewcedariya alîkariya bûjenî û diravî hebe daxwaziya alîkariyê jî di nava armancên komeleya me de cih digire.

Em dixwazin ku rewşa girtîgehên T.C'ê bibe wekî yên navneteweyî. Bi vê armancê ve girêdayî Komîsyona Girtîgehan, Komîsyona Dadî û Komîsyona Têkiliyên bi Gel re wê bê damezirandin û xebatên xwe bikin.

Hêviyên we ji TAYD-DER'ê heye?

– TAYD-DER tu cudayetiye naxe nava girtî û cezaxwaran. Cudayetiye wekî nîjadî, zayendî, nêrîna rêzani ji bo TAYD-DER'ê girîng nîn e. Ev komele ne ya malbatên girtî û cezaxwaran rêzane, bi tenê. Em xwe nêzikî malbatên kesên ku ji sîcên adlî tewanbar bûne û ceza xwarine jî dikin. Yanê komeleya me wê destê xwe dirêjî hemû malbatên girtiyên ku rastî neheqiyê tîne, bike. Ji ber vê yekê em bang li hemû malbatên girtî û cezaxwaran dikin: Werin li TAYD-DER'ê xwedî derkevin, bibin endamê wê; hevûdu nas bikin, bi hev re bimeşin û bi hev re li zarokên xwe xwedî derkevin û dengên xwe bilind bikin.

Li Navenda Çanda Mezopotamyaya Stenbolê şaxê Beyoğuliyê vê heftiyê ev çalakî hene:

- **21.7.1996 Yekşem:** Sohbet li ser helbestê, gotinbêj M. Zahir Kayan, mijar: Di prîzma şîrê de rastî, saet: 14.00, Konsera Koma Agirê Jiyanê, saet: 18.00
- **24.7.1996 Çarşem:** Semînera Cîgirê Serokê Komeleya Mafên Mirovan (IHD) û Serokê IHD'ya Amedê Mahmut Şakar, mijar: Li herême perçiqandina mafên mirovan, saet: 18.00
- **26.7.1996 În:** Ji NÇM'ê beşa Hunerên Dîbarfî filmê Kuhletwanpe, derhêner B. Brecht, saet: 18.00

● **27.7.1996 Şemî:** Ji komên muzîkê yê NÇM'ê konsera Koma Çiya saet: 15.00, Şanoya Raperîn lîstika Oç, nivîskar Orhan Asena, saet: 18.00

Li NÇM'ya Îzmîrê jî vê heftiyê ev çalakî hene.

- **21.7.1996 Yekşem:** Konsera Koma Agirê Zerdestî, saet: 20.00
- **25.7.1996 Pêncşem:** Dîlan ji komên NÇM'ê Koma Kendal lîstika 'Welat û Jiyan', saet: 19.00
- **26.7.1996 În:** Şano ji listikvanên 'Do' lîstika Sîgîntîlar, saet: 19.00
- **27.7.1996 Şemî:** Ji NÇM'ya Stenbolê konsera Hozan Delîl

RÛDAN

Êdî kurd jî dibin xwedan ansîklopedî

Ansîklopediya Kurdistanê wê di 5 salan de bi du zaravayên kurdî û bi rûsî, îngilîzî bê amadekirin

Civîna yekemîn a Komîteya Ansîklopediya Pûxte (conci-ce) a Kurdistanê di navbera 1-3'yê tîrmehê de li Brukselê kom bû. Nêzikî 30 zanyarên kurd û dostên kurdan beşdarî vê kombûnê bûn.

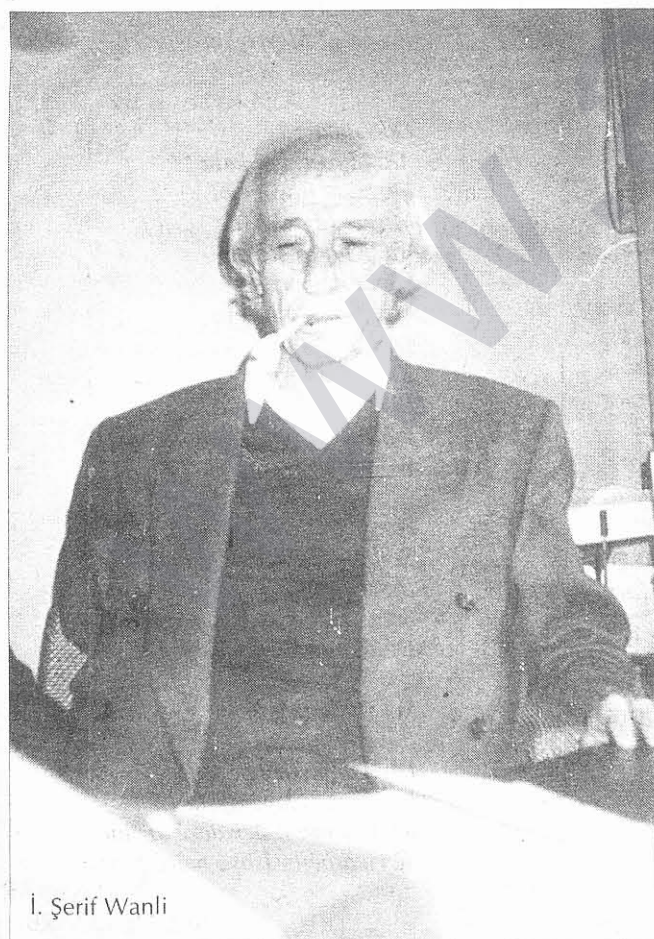
Kombûnê bi axaftina Serokê Institutîya Kurdî ya ji bo Zanist û Lêkolînê Îsmet Şerîf Wanlî vebû. Birêz Wanlî ji aliyê teorîk û pratîk ve çerçoveya vî karê giranbuha, diyar kir. Her wiha wî bal kişand ser astengî û giriftariyên li ber kesên ku dikevin bin karekî bi vî rengî û di gel vê wî ji bo pêkanîna kar hin pêşniyazên xwe jî anîn zimên.

Li dû Şerîf Wanlî, ji Institutîya Rojhilatnasîyê ya Akademiya Zanyarî ya Rûsî Profesor Lazariyev di warê birêxistin û pergaldayîna kar de hin hin şîretên bijûn kirin. Serokê PKDW'ê Yaşar Kaya

jî bi axaftinekê bêhempabûna karê ansîklopediyê bi bîr xist û da zanîn ku PKDW jî bo her cure alîkariya ku jê bê, amade ye. Civînê sê rojan dom kir û bi gelek biryarên girîng dawî lê hat.

Li gorî biryarên ku ji kombûna komîteyê derketine wê bi navê Ansîklopediya Pûxte ya Kurdistanê (Conci-ce Encyclopedia of Kurdistan (CEK) ansîklopediyeye berfireh li ser kurd û Kurdistanê bê amadekirin. Ev ansîklopedî bi awayekî akademîk li ser hemû mijarên têkildarî kurd û Kurdistanê, lê zêdetir wê li ser mijarên wekî, erdnîgarî, dîrok û çandê be; Tê gotin ku tevî du zaravayên kurdî (kurmançiya jêrîn û kurmançiya jorîn), wê ansîklopedî bi zimanê rûsî û îngilîzî were amadekirin. Her wiha ji bo kurmançiya jorîn tîpên latînî, lê ji bo kurmançiya jêrîn hem tîpên latînî hem jî tîpên erebî tîpên bikaranîn.

Ansîklopedî bi beşdarî û alîkariya gelek zanyarên kurd û kurdnas û rojhilatnas tê amade kirin. Ji bo ansîklopedî Lijneya Edîtoran hate hilbijartin; Edîtorê Giştî Îsmet Şerîf Wanlî, ji bo kurmançiya jêrîn Cabar Qadir, ji bo rûsî Prof. Lazariyev, ji bo îngilîzî Mehrdad Izady. Komîteyê peywira niqandina edîtorê ji bo kurmançiya jorîn û du kesên alîkar da Edîtorê Giştî Îsmet Şerîf Wanlî. Li gorî tevdiran wê ansîklopedî di nava du salan de amade bibe.

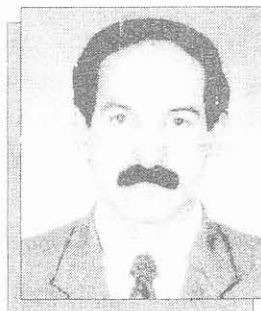

İ. Şerîf Wanlî

S. TAN

TÎŞK

SÎRWAN REHÎN

Zimanê kurdî û zaravayên wî

Mamoste Amed Tîgrîs, di nivîseke xwe ya di rojnameya Azadiya Welat de (5-11 Gulan 1996), der heqê MED TV de, nivîsek nivîsandiye û wiha dest pê dike: "Programên MED TV yê ku bi zimanê kurdî tîpên pêşkêşkirin, ji aliyê zimên ve gelekî qels û jar in." Berî her tiştî mebest ji zimanê kurdî, zaravayê kurmançiya jorîn e.

Ji xeynî wî tiştî, gotinên mamoste pir asayî ne, lê ew a ku ne asayî ye û tiştê zor seyr e, ew e ku di 24.06.1996'an de, em rastî nivîseke din a wî tîpên ku ji Navenda Nûçeyan a MED-TV re şandiye. Di wê nivîsa xwe ya dawî de, ji hêla devokên herêmiyê ve, bi awayekî vekirî pêşketinê dibîne. Lê belê di nivîsa xwe ya Azadiya Welat de, gotibû: "Mirovên ku di salekê de, bi pêş neketin, 20 sal jî derbas be, tu guhertin û pêşketin çênabe." Êdî ev pêşveçûna vê dawiyê ku mamoste dibêje, min fêhm nekir çawa wisa bi lezgîniyê çêbû?

Mamoste Tîgrîs dinivîsa xwe ya ku ji MED TV re şandiye rexne û gazinên xwe wisa tîpên zimên: "Bernameyên ku bi zaravayên kurmançî, soranî û dimilî tîpên pêşkêşkirin, her yek di cihana xwe de, bi serê xwe ye. Tu tîkiliyên yekê bi yê din re tune ye. Mirov dibêje qey her yek zimanekî bi serê xwe ye. Her yek armanceke wê yê cûda heye. Her yek ji rêxistin û dezgeheke din e. Yek ji zimanê yê din fêhm nake.... " Û pişt re dest diavêje zaravayên kurmançiya jêrîn (soranî) û dimilî jî. Mamoste dixwaze ku (êvarbaş) tîpên şûna ciwantiyên selaw, (ne selawên ciwantiyên) wekî ku wî nivîsandiye.

Her wiha mamoste dibêje: "Yên ku bi rikokî 'bahsa' erebî bikin 'bas', gelo dê çawa yekîtiya zimên biparêzin û bi pêş ve bibin? Hinek soran bi rikokî, dibêjin: "Me bi salan, di radyo û TV'yên xwe de gotiye dengûbas û gelê me wiha fêr bûye." Nizanim ez van gotinan fêhm nakim, yan di eslê xwe de seyir in. Ma qey mirov rêxistin û dezgehên wî cûda bûn, gereke zimanê wî jî, cûda be? Êdî mebest ji "Her yek ji rêxistin û dezgeheke din e" çi ye!? Ev tişt hemû li aliyekî û gotinên ku ez dixwazim li ser rawestim mijara destavêtine zaravayên din e ji aliyê kesên ku wan zaravayan nizanin ve. Bi fêrbûna çend gotinên wekî "Biraderekan, Ciwanekan, Şewtan baş hwd." mirov nikare zaravayekî mîna kurmançiya jêrîn fêr bibe. Ewê ku vê jî nizane tîpên dest diavêje zimanê erebî jî û dide selmandin ku basa me ji behsa erebî tîpên.

Li vir ez dixwazim li ser vê 'bas'ê çend tiştan bibêjim; Bav û kalên me bêtî ku erebî bizanin jî, dîsan ku rastî hev dihatin ji hev û din re digotin; "dengûbas çi ye?" yan jî, tîpên "dengûbasê bajarê we, gundê we hwd."

Di beyt û serpehatiyên kurdî de mirov dikare ji bo heman mijar vî tiştî jî bibêje: "Heyase le dîwexan çi bas e". Ev jî zû ve di nav gel de heye. Êdî çawa A.Tîgrîs 'bas' kir ya ereban, bi rastî jî min fêhm nekir. Nizanim çima em ji bo selmandina ramanên xwe yê şaş mala zimanê kurdî jî xera dikin!? Pişt re havêna zimanê yekgirtî bi tenê xebitandina 'nûçe'ye ye? Lewre berî ku tu hesabê 'bas'ê ji hin kesan bipirsi, ew hesabê bi dehan peyvên erebî jî te dipirsin;

"Îkaz, mudexele, întixar, sewqiyat, suîqast, qatîl, mantîqê, qetlîam, îspat, aynî, îşaret, telof" û bi dehan peyvên din çi ne? Ma ne erebî ne ku her roj di zimanê nûçe û bernameyên din de dubare dibin? Di wê mijarê de MED-TV pir bêxem bûye. Heya niha 3-4 zimanzanên baş anîn cem hev ku çareyek ji rewşa zimanê TV'yê re bibinin? Heke ku berê guftûgoyên zanistî li ser ziman çêbûbûna, niha kekê Tîgrîs hesabê basê jî me nedixwest û çareyek ji bo zimanê tevlihev a TV'yê didit, ew peyvên erebî û biyanî jî holê radikirin ku her roj bi dehan car derbas dibin. Pêşiyar kurdan pir xweş gotiye: "Şûjina di çavê wî de nabîne, lê qirşê di çavê min de dibîne."

Ji folklora Botan çend rêz

Di Rojhilata Navîn de ji aliyê folklora bi devkî ve Kurdistan cihekî girîng û pêwist digire. Her çiqas xak û dîroka vî welatî di bin lingên dagirkeran de hatibe perçiqandin jî, îro bi saya folklor; stran, lawje û klamên kevneşopî û herêmî çand û hunereke pir hêja hatiye afirandin. Folklor li çar aliyê Kurdistanê bi cureyên dewlemend tê xebitandin, lê folklora Botan bi serê xwe bûye ekolek.

Ez xelef im..

Ez xelef im Xelef im
Hawar e, miro hawar e
Xwediyê şûrê sedef im
Nav eşîra seref im
Hawar e miro hawar e
Êzdîşêr, begê Botan e

Ez Xelefê *Şûvî me
Hawar e miro hawar e
Xwediyê şûrê misrî me
Nav eşîra Keyfî me
Êzdîşêr, begê Botan e

Ez Xelefê kinik im
Hawar e miro hawar e
Xwediyê şûrê nedrikim
Nav eşîra kêf dikim
Êzdîşêr, begê Botan e

Ez Xelefê Uso me
Hawar e miro hawar e
Xwediyê şûrê darço me
Nav eşîra de çûme
Êzdîşêr, begê Botane

Herwexê xweş Herwexê
Hawar e miro hawar e
Me şere li ser Şernexê
Topa mezin li wê rexê
Êzdîşêr begê Botan e

Ez Xelef im xelef im
Hawar e miro hawar e
Herwexê wa bilind e
Me şerê li ser firing e
Topa mezin wa li nik e
Êzdîşêr, begê Botan e

Herwexê wa li kortê de
Hawar e miro hawar e
Mîrê Botan ket tê de
Hespê Xelef wa li rê de
Êzdîşêr, begê Botan e

** ehm ran
Şehmîranê Şehmîranê

Mala bavê Şehmîranê
Cû vekirin av berdanê
Av berdane ji Gola Wanê

Şehmîranê Şehmîranê
Mala bavê Şehmîranê
Şehmîranê cilka şuştin
Zend û bendên zer malîştin
Kurê xelqê ji rêka hiştin

Şehmîranê Şehmîranê
Mala bavê Şehmîranê
Li Şehmîranê cil kutane
Zend û bendê zer hildane
Kurê xelqê ji rêka mane
Mala bavê Şehmîranê

*Şûvî: Xelqê ji gundê Şûv, ku gundekî Perweriya Sêrtê ye.

**Şehmîran: Li Wanê cuheke avê; tê diyarkirin ku heta axirê zeman xera nabe

Melazgir

Melazgir hoy Melazgir
Narê hoy Narê
Ordeka gol xelas kir
Çavrêşa dem qiyas kir
Sorgulê yemanê

Melazgir hoy Melazgir
Narê hoy Narê
Melazgir şal heşin e
Tevda spîndar û bî ne
Gewra min xemrevîn e
Sorgulê yemanê

Melazgir wal kortê de
Narê hey Narê
Çil qîzên ewliya tê de
Gewra min ji hemiya wê de
Sorgulê yemanê

Melazgir hoy Melazgir
Narê hoy Narê
Melazgir tu ava bî
Tev de gul û giya bî
Azado tu zava bî
Sorgulê yemanê.....

Ser av xuryok
(Heyran)

Serçav xuryokê ziman giranê
Ez û Heyranê biçine avêyo
Wê bê pêşiya me siwarê xelkêyo
Wê ji me bistîne şala piştêyo.

Heyran Heyranê
Ez û Heyranê biçine guniyan
Wê bîn pêşiya me siwarên Romiyan

Wê ji me bistînin şar û kefiyan
Heyran Heyranê
Ez û Heyranê biçine qirşika
Wê bîn pêşiya me siwarên Alike
Wê ji me bistînin cotê memikan

Heyran Heyranê
Ez û Heyranê biçine nav reza
Wê bîn pêşiya me siwarê çerkeza
Wê ji me bistînin maç û geza

Heyran Heyranê
Ez û Heyranê biçine nav niska
Wê bîn pêşiya me siwarê Laliska
Wê ji me bistînin cotê gîska.....

Xezal

Xezala min delala min
Hey yêrî yêrî yêrî
Xezala min delala min
Reşkon in li berya jêrî

Xezala min delala min
Hey yêrî yêrî yêrî
Xezala min delala min
Kur şivan û keç bêrî
Çi bikim tu jina mêrî

Xezala min delala min
Hey yêrî yêrî yêrî
Xezala min delala min
Konê babête çit e

Xezala min delala min
Hey yêrî yêrî yêrî
Xezala min delala min
Sera koçik û şelî e

Xezala min delala min
Hey yêrî yêrî yêrî
Xezala min delala min
Jina spehî felî e

Xezala min delala min
Hey yêrî yêrî yêrî
Xezala min delala min
Konê babête li ba ye

Xezala min delala min
Hey yêrî yêrî yerî
Xezala min delala min
Jina spehî bela ye.

Heylo day

Min dîlan kir te dîlan kir
Heylo dayê heylo dayê
Min desmala çargoşe kir
Goşekî ji goşê zêde kir
Heylo dayê heylo dayê
Bexê rû sorgula min

Çûme mêrgê mêrg û kani
Heylo dayê heylo dayê
Min giya dirût te hilanî
Heylo dayê heylo dayê
Min şiv û hespê lawik anî
Bexê rû sorgula min

Çûme mêrga Eli yê Silo
Heylo dayê heylo dayê
Min giya dirût te kir mila
Min da zêrê çar çimbila
Min ji yarê re daye kila
Bexê rû sorgula min

Çûme mêrgê mêrg û bestî
Heylo dayê heylo dayê
Min giya dirût te kir destî
Şiva hespê lawik xwestî
Bexê rû sorgula min

Gir s ra bi s r e
Girêşira bi sîr e lê lê lê Meyro
Du siwara hêl û hir e
Xwestiyê Meyro wezîr e
Tolî ciwanê Seyro

Girêşira genim e lê lê lê Meyro
Du siwarê rim û rim e
Xwestiyê Meyro hakim e
Tolî ciwanê Meyro

Girêşira bi ce ye lê lê lê Meyro
Du siwara heyo heyo
Xwestiyê Meyro file ye
Tolî ciwanê Seyro

Girêşira pîvaz e lê lê lê Meyro
Dû siwara gaz û gaz e
Xwestiyê Meyro tolaz e
Talî ciwanê Seyro

Girêşira bi nok e lê lê lê Meyro
Du siwara huke huk e
Xwestiyê Meyro zarok e
Tolî ciwanê Meyro

Ala ala ala

Oooooo

Ala ala zavayê kala
Mişkê bi dîwarê bî
Mişko da dehlê de
Bilûr ber piştê de
Hetanî memê de
Memê ji tayikê biyê
Şila ser kaniyê
Kuştin li xerîbiyê
Li xerîbiyê deyn neke
Bêjin ço ço ê neke
Bela Misto ji me veke

Dindilxan

Dindilxan Didilxanê
Serbanê haci Salihê hemanê
Eyso û Fato da ber kînoşkanê
Safo Qurbanê, Hedo xulamê
Dindilxan Dindilxanê

St legleg

Îsa stû legleg
Bavê trêne
Diya qamyonê
Navsera çiyayê deşta Hênê
Klorên wê, li ber derê dirûnê
Jê re dibêjin Îsayê mêrê Şîrinê.

BERHEVKAR:

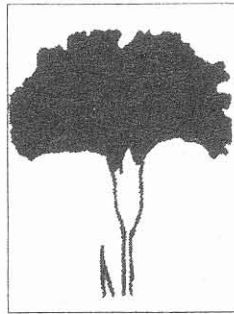
SALIHÊ KEVIRBIRÎ

Devrim (Sevim Özer) 1976

Oxir be ji te re xwişkê
oxur be
Hezar rehmet
li gora te be
Tim şehîdên Kurdistanê
Çi keç û çi xort
li benda te ne.

Lokman Yorulmaz 1969

Ey axa pîroz!
Doh ew parzvanê
te bû
Hêviya me îro ji te ye,
Ji ber îro dora te ye....

Li ser navê malbatên wan Salihê Kevirbirî – Qasimê Dengbêj

Ji Weşanxaneyeya Avesta pirtûkeke ezîz

Heke nivîskarek dema ku berhemekê diafirîne bixwaze wê berhemê bi xwendevan bide qebûlkirin, bi xwendevan bikaribe bide xwendin, tamekê wisa bide bin zimanê xwendevan, pêwîst e hin tiştan baş tehlîl bike. Xwendevan ji xwe dûr nexê, bila ew berhem nebe berhemeke ku bi tenê bi kurdî hatiye nivîsandin, bila bibe berhemeke edebiyata kurdî, bila xwendevan tamekê wisa ji berhemê bistîne ku bixwaze ne carekê bi caran bixwîne.

Pirtûkeke çirokan a Helîm Yûsiv bi navê "Mirî Ranazin" ji aliyê Weşanxaneyeya Avesta ve hate weşandin. Pirtûk ji du beşan pêk hatiye; beşa yekemîn bi navê "Mirî Xweşik in" ya duyemîn jî "Mirî Ranazin." Di her beşekê de çend çîrok hene. Lê çîrokên wisan e ku mirov dikare bibêje bi rastî jî heta îro tiştine bi vî rengî nehatine nivîsandin. Di destpêka pirtûkê de hevokê wiha heye "Ji bo Apê Mûsa Anter: Tê bîra te, ew dara ku te li hewşa xwe çandibû va ye... di ser dîwaran

re şaxên wê gihiştine hewşa me jî li Amûdê" ev hevok bi serê xwe maneyeke girîng dide pirtûk û çirokan. Her wiha çîrokên ku Helîm Yûsiv mirî kirine mijar ji bo Apê Mûsa û ji bo kurdên nemir "Mirî Xweşik in", "Mirî Ranazin" ve nemirîbûna wan bi bîra xwendevan dixin.

Pirtûk bi zimanekî sivik, hê-

san, rojane bi vegotinên kurdî hatiye nivîsandin. Nivîskarê pirtûkê ji Başûrê Biçûk e, lê her xwendevan dikare ji vî pirtûkê bi hêsanî fêhm bike. Qehremanên çirokan mirovên ji rêzê ne, taybetiyên wan an dîn in an mirî ne an jî bi xeyalên xwe ve bi dijmin re şer dikin. Ev taybetî bi her awayî di nava jiyane de hene, bi serê xwe ne, bi hev re ne, rewşa ku kurd tê de ne; bi awayekî giştî tînin berçavan. Qehreman çirokan bi zindîyan henekên xwe dikin, didine xuyakirin ku wa ye ew dîn komarekê ava dikin, lê hê jî kurdan komarekê ava nekiriye. Nivîskarê pirtûkê Helîm Yûsiv, bi miriyên dîn komar dide avakirin, psîkolojiya miriyan û dînan bi awayekî tehlîl dike û her kesên ku di komarê de cih digirin jî bi taybetiyên wan bi awayekî pêşkêşî xwendevan dike ku giyana kurdîtiyê tev tê de tê dîtin.

Rojekê ezê....

Bi dîtin û xeyalên zarokêkî têkoşîna ku li hemberî dijmin tê dayîn tîne ber çavên mirov. Zarokêkî nikare li hemberî dijmin tiştêkî bike, lê ji xwe re ramanan ava dike û bi van ramanan bi dijmin re şer dike; dema ku ramanê wî diqedin, bi dilekî şewitî hundirê xwe davêje derve "Rojekê ezê.... bikim." Tadeyî û pêkûtiya dijmin tîne ber çavên mirov.

Li welatekî bêhnêkê jî çiyayekî bilind dibe û bi hezaran tank, top, balafir, leşker dixwazin wê bêhnê biçewisînin, lê tu kes nikare wê bêhnê biçewisîne. Lê her roj ew bêhn zêde dibe, bilind dibe, li her derê belav dibe. Ev jî têkoşîna gelekî bi vî awayî tîne ziman.

Lê orf û adetên me ku me dixine nava qalibên teng, nahêle em bi jiyaneke serbest bijîn, ew jî dibin sedem ku em nikarin bi mirovan re têkiliyan deynin, rengên têkiliyên xwe kifş bikin. Di çîroka "Dilê bê derî" de, ji vî aliyê ve jiyana me tîne ber çavan. Di çîroka "Reşikê Şevê" de jî, li ser tîrsê û psîkolojiya ku tîrs li ser mirov çêdike disekine.

Bi kurtahî berhemeke hêjayî ku mirov bixwîne û binirxîne ye. Berhemên bi vî rengî ez bawer im wê di wêjeya kurdî de qonaxeke nû vebikin.

METİN AKSOY

A
v
a
ş
î
n

avaşîn

Bihar 1 1996

Kovareke bi navê "Avaşîn" ku ji sê mehan carekê li Berlînê ji aliyê hin rewşenbîrên kurd ve tê weşandin, bi hejmara yekemîn derket pêşberî xwendevanên kurd. Avaşîn kovareke çand û hunerî ye, nivîsên bi çeşnên cur bi cur wekî, kurteçîrok, helbest, gotar û hwd. tê de cih digirin.

Di hejmara kovarê ya yekemîn de nivîseke Serokê Giştî yê PKK'ê Abdullah Öcalan der barê romana kurdî de bi navê "Jiyaneke çawa bersiva romana şoreşê ye?" helbesteke şairê filistinî Mehmûd Derwêş ku ji bo kurdan nivîsandiye, bi navê "Em bi we re ne", helbesteke M.E. Pêncêwînî bi navê "Bazî çawreş", helbesteke Xamevan bi navê "Bang", helbesteke Î. Omerî bi navê "Konê serxwebûnê", çîrokeke Zana Farqînî bi navê "Bîrîna axîfî derbû", çîrokeke Bavê Nazê bi navê "Nexwaşî û mirina Apê Ehmedo", çîrokeke gelêrî ku ji aliyê Abas A'kan ve hatiye berhevkirin, nivîseke Serkan Birûsk bi navê "Çend bîstîk ji şoreşê", hevpeyvînek bi Arsên Polatov re, helbesteke Hemîd Bedîrxan bi navê "Leşkerê hêviyê", nivîseke Amed Tîgrîs der barê tevliheviya di gotinên pêşyan û biwêjan de, nivîseke Esat Feraşîn bi navê "Efsaneyaya qertelekî" û hin nivîsên edebî, hunerî cih digirin.

Kesên wekî Dilbixwîn Dara, Amed Tîgrîs, Bavê Nazê, Sîrwan Rehîm, Xemgîn Bîrhat, Abdullah Uzun, Necîp Balayî û hwd. di nava redaksiyonê de cih girtine. Tevî vî yekê jî di nivîsan de hinek kêmasiyên rêziman û rastnivîsê bi ber çavên mirov dikevin.

Nameyeke giştî

MEDENÎ FERHO

Li gorî ciwamêrekî materyalist, hewna, rê û livandina jiyane pêk nayîne, berevajî vê, jiyana rê û livandina hewna nîşan dide...

Marx û Engels jî, qebûl kirine ku lebat û livandina rastî bes ji tişt û bûyerên rastiya dertê..

Li gorî ciwamêrê materyalist, jiyana rolê dileyize. Li gorî Marx û Engels jî, tişt û bûyerên rastiye, çi bûyer û çi di tevgera komên xelkê de rêberiya politîk ve rolê dileyizin. Hîmê tevan li ser bingeha jiyane ye. Her du dîtin jî ragihandina bingehîn avaniya tevgerê li ser jiyane didin rûniştandin.

Jiyana û rastiya ji tişt û bûyerên

rastiye....

Bûyer û tevgera komeleyetî...

Xêr nake. Em di guhên ga de dijîn.. Haya me êdî hew ji cîhanê û bûyerên cîhanê maye. Haya me êdî hew ji dîtin û lêkolînên zanyaran maye. Me, bi destên xwe, xwe xistiye rekiheke hesinî. Konekî keşî koçerî jî bi ser wê rekihê de kiriye. Çîrûska ronahiyê nakeve hundir. Reşika çavên me jî, korîşkî bûye, ji ronahiyê diricife. Dilê me lê dixê, mixabin cewher pûç bûye. Çakûçê dil, çiqasî bi hêrs û hêz li sidanê kevçika dil dikeve jî, deng nade. Deng bide jî, guhên me ker bûne, me ne bes reşika çavên xwe bi ava reş şuştîye. Me, ne bes cewherê dilê xwe di nava zingar û gemarê de pûç û xiş kiriye. Êdî me, kerika guhê xwe jî bi xweliya rijiyê dagirtiye. Êdî çavên me tu bûyer û tevgeran nabînin. Dilê me, şewata waweylê ye, bêhnê nade. Guhên me qîrên û awaza zar û zêçan nakin.

Bêguman cîhan dizîvire. Bi vî zîvîrandinê re demên salê derdikevin meydanê. Bi demên salê re jî komên xelkê

pêwîstî haziriya pêşerojan dikin. Ba û bahoz û bablîsok pir bi hêz derdikevin holê. Têkçûn jî, têgihîştin jî li devê derî ye. Careke din gidî, careke din em ji xewrebezê xwe nakevin.

Dem di tevgera wilo de ye. Kurd jî, li ser tixûbê têkçûn û têgihîştinê ne. Qonaxek wilo ye ku mirov bîst û çar saetan nebeze, nikare birûmet bijî. Ev tevger di guhertineke wilo de ye ku 24 saetan mirov ne hişyar be wê têk biçê.

Hin mirov jî hene ku berpîrs in. Sibe tawanbarî û gunehkariya vî berpîrsiyê jî wê bê ser masetê.

Gelo çand û pêşketin, an jî ademiyet ne danûstandin e? Di vî danûstandinê de rahiştin û girtin e. Ku bê guhertin e. Gelo, em vî rahiştin û girtina şaristanî çiqasî li gorî xwe û ji bo komên xelkê xwe diguherînin?

Yan em di vî rahiştin û guhertina hemdemî de ku navê wê modernîzasyon e, yan jî ademiyet û şaristanî ye winda dibin? Kula çîrîzokê, li mala demê datîne şev û rokê.

Bozo û qumandar

Bozo, mirovekî ji gundê Herbê, hêla Nisêbinê ye. Piştî sê salan leşkeriya tirkî dibe, çend bêjeyên tirkî, mîna gît û gel hîn dibe. Tevî vî halê xwe jî, li vegeerê dibe keyayê gund û rêberê herêmê. Ji ber ku mîrik bi tirkî dizane û wergêrê zimanê tirkî ye li herêmê; her kes hewcedarî wî bûye û bi nav û deng bûye.

Wê demê mayin li tixûbê navbera Tirkiye û Sûriyeyê tunebûn. Mîsaxtan (qaçaxçiyên) bihayê ser û barê xwe didan leşkerê qereqola ku berevaniya tixûbê dikirin û derbasî Sûriyeyê dibûn.

Rojekê karwanê herêmê biryar

digire ku biçê Sûriyeyê. Ji ber ku Bozo bilbilê zimanê tirkî bû û bi nav û deng bû; pêşengî û rêberiya karwan dispêrin wî. Dema karwan nêzikî qereqolê dibe, li talda girekî radiweste. Bozo diçe qereqolê ku bedêla ser û barên xwe bide, da bi serbestî biçin binya xetê. Leşkerê nobedarê qereqolê ji Bozo dipirse: "Kaç baş eşeğiniz vardır? (Çend kerê we hene?)" Bozo dibêje: "Sizlen beranber girmi tanedir qumandarım (Tevî we bîst ker in qumandarê min)" Yê leşker pê de dixeyide; xwe tal dike û dîsa dipirse: "Ulan kaç baş eşektir? (Kuro çend ker in?)" Bozo dibêje: "Qumandarım, ma yalan söylerim. Wele, tile,

bile sizlen beranber girmi tenedir (Ez rast dibêjim ma ezê derevan li we bikim, weleh, bileh, tileh tevî we bîst in)." Yê leşker hêrs dibe, şimaqekê lê dide û dibêje: "Tu tinazên xwe bi min dikî." Bozo ji bazare digere û li hevalên xwe vedigere.

Hevalên wî jê dipirsin "Ka te çi kir; te riya binxetê ji me re vekir, angî tu û qumandarê qereqolê, we li hev û din kir?" Bozo dibêje: "Na wele me li hev nekir. Kuro ev jî bextreşiya me ye. Segbavek ecemî hatiye bûye qumandarê vê qereqolê, bi tirkî jî nizane. Min kir û nekir li peyva min neket..."

Î. OMERÎ

Şêx Gulê û tirkî

Texerê gundekî li ser navçeya Qubînê ye. Di vî gundî de heya vê dema dawiyê, bi piranî kurdên êzidî dijiyan. Şêx Gulê jî yek ji wan bû. Tebatî bi Şêx Gulê nediket, ku ew rojê carekê neçûya Qubînê. Wexta ew diçû Qubînê gundiyan qewitî lê dikirin. Wê jî tim qewitîyên wan bê kêmasî bi cih dianîn.

Di sala 1971'an de dewleta tirk bi şiklekî taybet zimanê kurdî qedexa kiribû. Êdî mirov nikaribû ne radyoyên kurdî yên mîna Êrivanê û Bexdayê guhdarî bike, ne jî li malê û sûkê bi kurdî bi-axive.

Şêx Gulê rojekê dîsa berê xwe dide Qubînê. Heçî kesên di rê de rastî wê ten, jê re dibêjin ku axaftina bi zimanê kurdî qedexa ye. Ji ber wê yekê jî divê ew li sûkê bi tirkî bi-axive. Lê belê ew levzekê jî bi tirkî nizane.

Şêx Gulê ji bo ku qewitîyên gundiyan xwe bi cih bîne, berê xwe dide dikana Hecî Remezan. Wê du kilo şeker bikirîya. Ew dîsa di rê de difikire, ka ewê çawa bike. Divê ew qewitîyên xwe pêk bîne, kurdî qedexa ye û ew bi tirkî jî nizane. Ew bi dilekî şikestî berê xwe dide dikanê. Wexta ew dikeve nav dikanê, dibêje firoşkar: "Hecî Remezan, ka bi tirkî du kilo şeker?"

MAMOSTE EMÎN

Belkû pisîktir

Hemoyê Qaso ji gundê Beyboya Misirca (Kurtalan) ku li ser Sêrtê ye. Her dem li civatan, pesnê xwe bi tirkî ya xwe dida. Çend peyvên tirkî hîn bûbû û ji wî we ye ku perê şeytên şikandîye. Hew çend ji xwe qayil bû; piştî demekê Hemoyê Qaso dizewice. Lê belê vê carê jî ew û jina xwe dikevî qirika hev. Ji aliyê pêsndayîne ve jina wî hê jî, jê xerabtir bû. Wey li wî ku digotin "Tirkiye min ji tirkiya te çêtir e."

Rojekê ji rojan, Hemoyê Qaso diçe leşkeriyê. Leşkeriya wî xelas dibû û tê malê, berê xwe dide jina xwe û wiha dibêje: "Hermet bi Xwedê ez zehf baş hînî tirkî bûme." Jina wî jî di binê gotinê de namîne û ew jî diyar dike ku ew hê bêhtir hîn bûye. Dibê êvar dikevin nav nivînen xwe, wê çax dengek ji pişt derî tê. Hemoyê Qaso vediciniqê û wiha dibêje: "Jinê! Jinê o ne xirexirdir li pişt derî? Jinik jî bersivê dide:

- Sa nesî belkû pisîktir.

S. MISIRCÎ

XELAT...

Çav	S	Din	R	Navê	A	E	A
F	I	D	E	L	C	A	S
L	E	H	I	R	R	I	S
Ş	A	X	S	E	D	A	T
J	N	E	V	N	A	V	E
J	S	A	R	A	A	R	Y
J	S	T	R	M	A	K	
K	O	T	R	D	A		
J	J	E	V	A	R		
S	I	N	G	A	N	I	

Bersiva Xaçepirsê (23)

Xaçepirsa me bixelat e. Di 15 rojan de çî bersiv bigihîjin me, emê wan binixînin û bi riya pişkê li 10 kesan belav bikin. Xelata hejmarê me ya 25'an kitêba Medenî Ferho 'Berxwedan Jiyanî' ye **Jênot:** Ji bo ku bersiva we bê nixandî, divê hûn "Peyva Veşarî" di nava qutiyên li bin xaçepirsê de binivîsin û tevî adresa xwe ji me re bişînin.

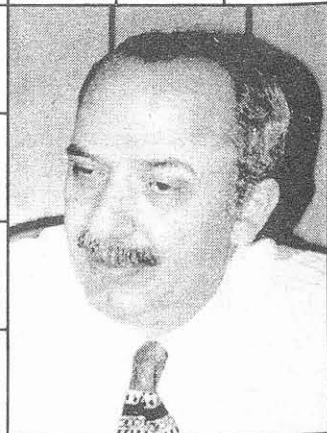

Kesên ku xelata xaçepirsa 23'an, kasetaya Hozan Şemdîn "Ka Bûka min" qezenc kirine: Aziz Özer/Istanbul, Osman Bor/Kuşadası, Abdurrahim Yenipazar/Mersin, Aytaç Öztemel/Bartın, Samet Üzyir/İzmir, A.Kadir Uğurlu/Mardin, Binnur Açış/Bursa, Nuri Özen/İzmir, B.Uçaman/Diyarbakır.

XAÇEPIRSA BIXELAT (25)

XAÇEPIRS

Kitêba pîroz	Avahiya kayê Ban. bilind	Sembola Terbiyûmê	Serbestî	Hozan, helbestvan	Manivela
wêne		Rastkêşde	Belavbûn. deng		
	6				5
Derece			Notayek	Sembola İrdiûmê Bersiva pejirînê	4
Hestiyê masiyan			Maki		
			Mehok		8
Romaneke Emile Zola			Li stüyê gay girdidin Dîn		Herfek
Sembola Hidrojenê				1	Tipek
	His, dep	Notayek	2	Hacet, amraz	Naveki jinan
		Gelek			Şairekî kurd
Ji texteyan cihê rûniştinê	Li keran dikin				
	Çav				
			Qey		
			Ling		
Zirek Li Latin Amerikayê çiyayek		Li ser nameyan datînin			
		Doşina pez		7	

PEYVA VEŞARÎ

Belê qirtî
bi ser ketin.
Genelgeya
Mehmet Aqar
iptal bû...

Dewpêk
Abdulkadir Çiçek...

WELAT

Rojnameya Hefteyî
(Haftalık Gazete)

Li ser navê
Zerya Basın ve
Yayıncılık
San. Tic. Ltd. Şti. adına
Xwedî (Sahibi).
CELALETTİN YÖYLER

Gerinendeyê Weşanê
(Yayın Yönetmeni)
MEHMET GEMSİZ

Heyeta Weşanê
(Yayın Kurulu)
AYNUR BOZKURT
SAMİ TAN
RAHMİ BATUR

Berpîrsê Karên
Nivîsaran
(Yazı İşleri Müdürü)
DÜZGÜN DENİZ

Berpîrsê Saziye
(Müessese Müdürü)
TAHIR ELDEMİR

NAVNİŞAN
Ayhan Işık Sok. No:23/3
Beyoğlu / İSTANBUL

TEL-FAX
(0 212) 293 53 19,
251 90 13

ÇAPXANE
Yeni Asya Matbaacılık
A.Ş.

BELAVKIRIN
Biryay Dağıtım
(BIRYAY)

NÜNERİTİYÊN ME
(Temsilciliklerimiz)
Nimîndeyê Giştî

yê Ewrûpayê:
Mazhar Günbat

Suriye: Jan Dost,
Helim Yûsiv

Berlin:
Silêman Sido
49-30-69002695

Hannover:
Selim Biçûk
49-5721-81360

Munchen:
Mahmut Gergerli
49-871-670884

Bruksel:
Medeni Ferho
32-02-466037

Stockholm:
Robin Rewşen
46-8-7510564

Bonn:
Ahmet Baraqlıç
49 228 66 62 49

Hollands:
Remzi İlhan
312 06 32 31 28

Celle:
Wezir Saçık
49 50 52 87 36

Azadiya Welat û milletê kurd

Cayê Azadiya Welatî milletê kurd het çiçyo? Nika şima dê vajê, no kot ra vejîya. Bêguman madê ciwabanê înan bidim. No rojnameyo ki şima dest di, 25 hefteyo Stenbol di vejîyeno. La belê milletê kurd nê rojnameye xo çiças genê, çiças wanenê? Ma wina jew çim çekim ci. Ma ki çim çekard ci, wina teyayî vejîyame ver: No rojnameyî ma heme ciyê mawo. Jû millet esta se, zîwanê ci jî esto; çanda ci jî esto; dîroka ci jî esta. O waxt rojname, kovar û televizyonê ci jî gerek bibê. Nê mebê se, na millet neşena zîwanê xo di qisey bikiro, ne jî dîroka xo rind şena binûso. Nê mebê se dîroka ci, çanda ci, zîwanê ci bîne sanik (istanik).

Eger may nêwazemi dîrok, çand û zîwanê ma sanik bê se, ma zîwandê xo di qisey bikimi, zîwanê xo di binûsimi. Ma ki wina mekim se, sanik ra nêxelsiyami, ma azadî

nêbemi, ma cahil manemi.

Bewnê verdê se sar Mîqdad Mîthath Bedirxanî rojnameyî kurdî sifteyîni (1898) Kurdistan vedibi. O waxt çiçî nûstibi. Mixdad Bedirxanî nûstibi ki ewro milletê kurd azadî nebiya se, welatê xoyê azadî nêwawo rose, milletê kurd cahil mende se, zîwanê xo de nêwendo û zîwanê nêwawo, qandê coya wo. Raşt vato, qandê ma ewro jî winiyo. Mîleta kurd çiças zîwanê xo di wanena û çiças nûsena? Eger zîwanê xo di biwane û binûse se ewro Azadiya Welat du hezar pancsed- hîrê hezarî nê, çewres, pancas hezar roşayî. Ewro winî niyo, no eybî milletê kurd niyo çiçyo? Milletê kurd rindîn wazena, azadî wazena, zîwan di xo di nêwanena, nêwawo. O wext wina teva yeno kesî vîrî, milletê kurd nîna qiseyan di wazena. Ya jî hemi cî gerilayan ra pawena, gerîla hemi çî nêşena ku bido millet. gerîla girweyê xo ke-

no, millet jî girweyê xo bikro. Gerilayan rê heveyê alîkarî bikrê, ewro heme çî gerilayê kenê. Heveyê jî millet teyayî bikro. Ewro milletê kurd gerek mûseyanê xo verinan vîrado, zîwanê xo, çanda xo, hera kiro. Ma ki wina kardi se, gerîla rê jî alîkarî beno. Jew bî înan rê alîkarî nêbeno.

Azadiya Welat seni ki vejîyayîştî gerek hema herkes bigiro, biwano û bido biwendîş, badê nê rojnameyî ma rê binûso û birêşê. Ewro kurmançî tayn bû se jî iyê ma rê nûsenê û reşenê. Mayê wazemi niwe tepeya dimbilî (kirdkî) ma rê binûsê, birêşê. O waxt Azadiya Welat di dimbilî daha zaf vejîyeno. Ma wina kardiş di rojê rindî, rojê azadî yenê nezdi. Berê ma pêro piya zîwanê xo di biwanemi, binûsimi û nê eybî pêro piya hewadimi, raya milletê xo roşnî kimi.

MEMED DREWŞ

Dengê MED-TV'ê naye birin

MED TV encama şoreşa Kurdistanê ya 12 salan e. Vê şoreşê çavên me yê girtî vekirin, zîmanê me yê lal da axaftin. Dewleta tirk ji bo girtina MED-TV'ê tu derî nema ku neçûyê, tu rê neman ku neceriband. Hemû îmkânên xwe seferber kirin, bî milyaran bertil û xûgî dan. Lê heta roja 2'ê firmehê tu encam nestand.

Divê bê gotin ku biryara girtina MED-TV di civina 7 giregirana (G-7) de hate girtin, nexwe ev li derveyî hêza komara tirk bû.

Dewletên împeryalist xwestin ji dewlemendiya Kurdistanê ya sererd û binerd bî

listikên politîk hin berjewendiyên ji wê cografyayê bidest bixin. Dewleta tirk jî ji bo eynî tiştî şerekî qirêj li hemberî kurdan bi qetlîamên girseyî dimeşîne.

Di vê mijarê de rola MED-TV'yê dertê pêş. Yanê MED-TV'yê ev politîkayên kirêt û qetlîam teşhîr dikirin. Di vir de ez mîna-kekê bidim kovara Alman "Focus" ku ji destpêka şoreşa kurdan heta vebûna MED-TV'ê li dijî PKK'ê weşan dikir, lê piştî girtina MED-TV'ê lêborîna xwe ji gelê kurd û MED-TV'yê xwest. Mebesta lêborîna xwe jî wiha diyar kir "Me heta vebûna MED-TV nizanibû ku dewleta tirk zilm û zordariyê li gelê kurd dike" rola MED-TV'ê wiha derdikete pêş.

Mîna-kekê din berî çend mehan li Moskoyê radyoyeke ku bi kurdî weşan dikir hebû, çend hefteyan weşan kir û dewleta tirk ji bo girtina radyoyê 200 hezar dolar da Rûsyayê û girtin.

Dewleta tirk heta ku ji destê wê bê bi tevî îmkânên xwe seferber dike; çî madî, çî manevî, çî bi şer dixwaze mêtîngerîya xwe bidomîne û hin derfetan pêşkêşî dewletên împeryalist jî bike.

Mebesteke dewleta tirk jî ev e; ew bi vî awayî li ser kurdan şerekî psikolojîk jî dimeşîne. Yanê li ber kurdan ji xeynî ku xwe bîspêrine dewletê tu rê dixwaze ku nehêle.

Wekî çawa ku di kongreya HADEP'ê de provakasyonêk pêk anî û bi vî jî dixwaze rê li ber aşîxwaziya kurdan jî bigire.

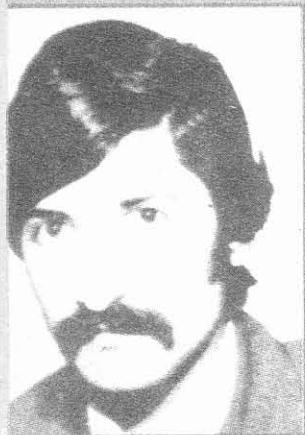
Li gorî lêkolînên dewleta tirk û Amerîkayê MED-TV li 34 dewletan û bi 6 zîmanî weşan dikir, 50 milyon temaşevanên MED-TV'yê hebûn, ew her roj jî zêdetir dibûn. Ji aliyê hişyarkirina gelan ve li ser politîkayên dewletên împeryalist û mêtînger MED-TV xwediyê rîstêke taybet bû. Li aliyê din jî bîlî CNN'ê tu televizyonên ku li rûyê dinyayê rojê 6 saetan weşanê bike û 50 milyon temaşevanên wê hebin, tune ye.

Divê em jî li hemberî van politîkayên kirêt ku qetlîama û asimilasyona gelê kurd pêk tinin, tewra xwe deynin, yanê bédeng nemînin. Bédengî tîkçûna daxwazan e. Pêwîst e mirov tiştêkî jî bir nekin heta sala 1992'an bi kurdî axaftin qedexê bû. Lê tîkçûna ku tevgera azadiyê da, pîr daxwazên dewletê tîk birin û bi zîmanê kurdî axaftin serbest kirin. Ne daxwazêke dewleta tirk bi sedan daxwazên dewletên mêtînger û împeryalistan di bin şoreşa tevgera azadiyê de perçiqin.

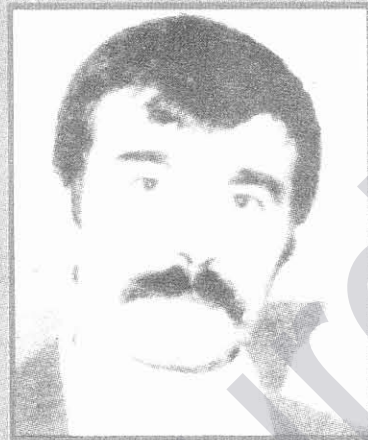
Çî kurdên li derveyî welêt, çî yên li welêt, êdî divê bi tu awayî rê nedin ku ew dewlet politîkayên xwe yê kirêt bimeşîne. Li hemberî wan jî destê kê çî tê divê bike.

M. AGIRÎ

Ji bo ku jiyan geş bibe çar gul weriyabûn...

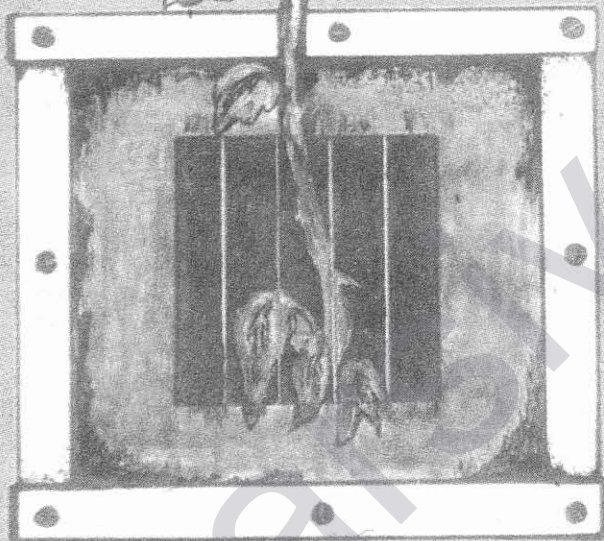
M. Hayri Durmuş

Kemal Pir

Akif Yılmaz

Ali Çiçek

Ev du meh in ku dîsa hilm û gulma melkemot û xezeba çavsoran xwe bi ser girtiyên hepsan de xwar kiriye...

Dîsa girtiyên di rojiya mirinê de, hatine li keviya mirinê sekinîne. Li derve ji xeynî komek mirovên bixîret kes li gaziya wan nahesîne; hawara wan di guhên civakê yên ker de winda dibe. Lê tu dîwar nikare bi dûvdirêjî xwe li ber hawara wan a tûj bigire.

Ev şanzdeh sal in li vî welatî her ku "ilah"ên veşarî û yên eşkere bêhteng dibin, dev diavêjine girtiyên hepsan; mafe wan ên însanî bînpê dikin û dixwazin wan ji bîr û bawerîya wan dawêşnin. Girtiyên bêçek û bêhêz jî, her car ji can û rihê xwe diborin, lê ji bîr û bawerîya xwe û ji mafên xwe naborin...

Ji bo parastina maf û bîr û bawerîya xwe, di nav wan salan de bi dehan girtî jiyan xwe dane. Hinekên wan bi lêdan û îşkenceyê hatine kuştin û hinekên wan jî bi xwestek û zanîn, xwe avêtin hembêza mirinê.

Rom, di warê siyaseta xwe ya zindanê de jî bêbextiyar diyar dike: Her ku mafan bînpê dikin û girtî bi rik û înad, bi canê xwe mafê xwe diparêzin, ew mecbûr dimînin, gava xwe bi paş ve diavêjin; daxwazên girtiyan bi piranî qebûl dikin; lê piştî demekê careke din girtiyan mecbûrî mirinê dikin.

Dizanan ku, di daxwaza xwe de serfiraz nabin, lê dîsa jî her car xwe diceribînin ku îradeya girtiyan bişkênin. Û her car girtiyan tinin sînorê mirinê (carinan jî wan ji wî sînorî jî diborînin) û pişt re jî wekî ku serê xwe li zinarekî dabîn; gava xwe bi paş ve diavêjin.

Kesî ku "Madem maf didine girtiyan ji bo çî hûn

vî mafî careke din bînpê dikin, van însanên bêhêz û bêçek mecbûrî mirinê dikin?!" bibêje jî tune ye... Û ye romê jî, jixwe ne bext e ne wijdan û ne însaf...

Girtîgeh: Cihê berxwedan û şikestinê

Ev du meh in ku, dîsa hilm û gulma melkemot û xezeba çavsoran xwe bi ser girtiyên hepsan ve xwar kiriye... Dîsa girtiyên di rojiya mirinê de, hatine li keviya mirinê sekinîne. Li derve, ji xeynî komek mirovên bixîret kes li gaziya wan nahesîne; hawara wan di guhên civakê yên ker de winda dibe. Lê tu dîwar nikare bi dûvdirêjî xwe li ber hawara wan a tûj bigire. Û xwe negirt jî: Tamîmên Wezîrê Edaletê yê berê Mehmet Açar jî holê rakirin.

Meha manîdar: Tîrmeh

Berxwedana girtiyan hat kete meha tîrmehê, 14'ê vî mehê di berxwedana zindanê de rojekê pîroz e. Ji bo jiyan geş bibe, di vî rojê de çar gul weriyayan (weşiyayan).

Piştî ku Kenan hate ser kar, li hemû zindanan, lê bi

taybetî jî li Zîndana Amedê xwestin ku girtiyan bi temamî jî însanîyê dawêşnin, wan bêsexsiyet bikin. Pêşî Mazlûm bi sê darikên niftê li dijî wê zilmê derket. Pişt re jî Çaran bi agirê bedena xwe roniyê bişkiwandin. Û bi berxwedana 14'ê tîrmehê jî tarî çiriya, ronî bû...

Di 14'ê tîrmehê de komek girtî dest bi rojiya mirinê kiribûn. Di rojiya mirinê de ne rojek, ne deh roj, pêncî-şêst roj însan bi melkemot re dikevîne pêşbaziye, pê re berberiyê dikin. Ne hêsan e... Ku yek gav li paş bimînin, êdî nikarin serfiraz bibin. Hayri û Kemal jî beriya 14'ê tîrmehê xwe ceribandibûn. Lê bi ser neketibûn. Lewma Kemal di berxwedana 14'ê tîrmehê de "Divê naheqez ez vî carê serfiraz bibim!.." digot û "bi ser" ket.

Di berxwedana 14'ê tîrmehê de Mehmet Hayri Durmuş, Kemal Pir, Ali Çiçek û Akif Yılmaz serê xwe danin.

Hayri jî di rêstariyê de, ji hevalên xwe re wiha digot:

"Qêrîm û hawara van mirovan tu carî ji bîr nekin! Welatê me ber bi Vietnamê ve diçe..."